

کللیک بو جیهانی نوور

به دیوزمان

سه عیدی نووری

دایناوه

فاروق ره سول یه جیا

کردویه به کردی

مستندس إقرأ الثقافی

للکتاب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طلیک
بوجہانی نور

ئەم ڪٿي:

- * مامۇستا (بەدیعوززەمان سەئیدی نوورسی) بە زمانی تورکی دایناو.
- * مامۇستا (نوحسان قاسم صالحی) لە زمانی تورکی یەو کەروویەتی بە عەرەبی.
- * (فاروق پەسوول یەحیا) لە عەرەبی یەو کەروویە بە کوردی.
- * مامۇستا (حسەین حەسەن کەزیم) بەم کوردی یەدا پۆشتوو تەو و لە گەل دەقی عەرەبی یە کەدا بەراوردی کەروو.
- * چاپی یە کەم: بەیرووت ۱۴۳۳ ک - ۲۰۱۲ ز
- * لە سەر ئەرکی وەرگیر لە چاپ دراو.

به شیک له په یامه کانی نور

کلیک

بو جهانی نور

به دیوزمان

سه عیدی نوری

دایناوه

فاروق ره سوول یه حیا

کردویه به کردی

تېينى يەك:

نەم كىتېبەي بەردەستى خوينەرى بەرېز،
لە ھەوت باسى "پەيامەكانى نوور"
پىكھاتوۋە، كە شەش دانەيان لە كىتېبى
(پاشبەندەكان) و يەكىكىشىيان لە كىتېبى
(وتەكان) دا بىلۆكراۋنەتەۋە. خودى دانەر بە
نيازى ئەۋەى كە ۋەكو كىلىك واپىن بۇ
تىگەيشتىنى خوينەر لە ئاراستە گوشتارى
"پەيامەكانى نوور" لە ۋ دوو كۆمەلە پەيامە
مەلى بىرژاردوون و، بەم شىۋەيە بىلۆى
كردوونەتەۋە. (ۋەرگىز)

هه‌ندی له واتا کانی "ته‌حات"

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾
السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته أبداً دائماً

برا ئازیز و راست و باشه کانی!

پیمان باش بوو پوخته‌ی ئهو دهرسه‌تان بۆ باس بکه‌ین که به "ئهرکان" ی
قوتابخانه‌ی زه‌ه‌رائمان و ته‌وه‌له‌سه‌ر داخوازیی خو‌یان. که بریتی به‌ له‌م باسه‌ی
خواره‌وه‌:

په‌غه‌مه‌ری خوشه‌ویست ﷺ که مایه‌ی شانازیی بوونه‌وه‌رانه و به‌روبوومی
به‌دیها‌تنی جیهانه، له‌ شه‌وی میعراجدا به‌ ناوی سه‌رجه‌می گ‌ر‌وی مرؤف و
ته‌نا‌ه‌ت به‌ ناوی هه‌موو زینده‌وه‌ران، به‌لکو به‌ ناوی سه‌رانسه‌ری
بوونه‌وه‌رانه‌وه‌ له‌ حوزووری خ‌و‌ای گه‌وره‌دا، له‌ بریی وشه‌ی "السلام"،
فه‌رم‌و‌ی:

"التحياتُ المبارکاتُ الصَّلواتُ الطَّیباتُ لله!"

نه‌ته‌وه‌ی ئیسلامیش، له‌ به‌ر ئهو واتا هه‌مه‌کی به‌ی که له‌م گو‌فتاره
په‌رۆزه‌دایه، هه‌رچی پۆژه چه‌ندین جار له‌ نو‌یژه‌کانی‌ندا دووپاتی ده‌که‌نه‌وه‌و،
هه‌موو ئیماندارێک - له‌ هه‌ر پله‌یه‌کی ئیماندا بی‌ت - به‌شیکێ له‌و گو‌فتاره‌دا
هه‌یه‌.

زووتر له‌ په‌راویزی باسی (سه‌رنجیکێ به‌ کتاناسی له‌ وشه‌ی "ه‌و" دا) له‌و
شو‌ینه‌دا که په‌رونگمان کردووه‌ته‌وه‌: "پ‌ادی‌و" ن‌ی‌عه‌مه‌تیکێ خوا‌ییه، باسی ئهو

کاره دهراسایانهی توانستی خواوه ندمان کردوه که له ناو توخمی "ههوا" دا هه. له بهر تهوانه، واهات به دلمدا که:

ئهو خواپهرستی یه ئیماندار لهم دنیا کهم و ته مه نه کورته دا ئه نجامی ده دات و، لهو دنیای به خته وه ریی هه می شه ییدا به مولکیکی باقی و به رینی له دنیا فراوانتر پاداشتی ده درێته وه، په رستشیکێ هینده هه مه کی یه، ده لێی سه رانسه ری دنیا تایبه تی یه که شی ئه و په رستنه ی له گه لدا ئه نجام ده دات! چونکه به ئه ندازه ی دنیا تایبه تی یه که ی پاداشت ده درێته وه.

مرووف له ئاماژه کانی قورئانه وه له مه ده گات. ههروهک له کاتی باس کردنی زانستی خوایی، له مه قامی دوو هه می په یامی "الحجة الزهراء" دا، باس کراوه.

کاتی که له نوێژدا ته حیاتم ده خویند، واتا هه مه کی یه کانی ئه و وشه یه بۆ رۆحم هاتن و له پرووی گیاندا کرانه وه، یه کسه ر هه ر چوار توخمه کانی دنیا تایبه تی یه کهم: "گل و ئاو و ههوا و پرووناکی" له بهر چاوی ئه ندیشه مدا بهوون به چوار زمانی هه مه کیی زیکر خوین که هه ر یه که یان ملیۆنه ها، به لکو ملیۆنه ها ملیۆن، ته نانه ت به ژماره یه کی له ئه ندازه به ده ر زمانی حالیا ن تیدا بوو که هه موویان ده یانوت:

"التحيات المباركات الصلوات الطيبات لله!"

لهو ئه ندیشه یه مدا بهم جوهری خواره وه ئه و چوار توخمه یینی: یه کیلک لهم چوار توخمه یه ریتی یه له: "گل" که له بهر چاوی ئه ندیشه مدا بوو به زمانیکی زیکر گوو، هه موو زینده وه ریکیش بوو به وشه یه کی خاوه ن ژبانی ئه و توو که زیکر: "التحيات.. لله" یان ده و ته وه..

چونکه ده کریت هه موو مشته گلێک بیهت به شوینیک بۆ پرواندنی زۆربه ی پرووه که کان..

جا (بە پێوانە و بەراوردێکی بچووک):

یان ئەو هیه هێندە کار گەیی مەعنەویی یە کجار بچووک لەو گڵەدا هیه که ژمارەیان لەو کار گانە زیاترە مەرووف لەم جیهانەدا دايمە زرانددون، تاکو بتوانیت ئەو پروو کانه بەرهم بهیئت، که ئەمەش مەحالیکی ئاشکرایە.. یان پروان و سەوز بوونی ئەو پروو کانه بە توانستی خاوەن توانایەکی پەها و لە پێی زانستە گشتگیر و ویستە گشتی و هەمە لایەنە کەیهو ئەنجام دەدریت و دیتەدی.

کەواتە "گۆل" لەم پێیەوه بە ئەندازەی ژمارە ی گەردیلە و بەشە کانی، بەلگە لەسەر خوای گەورە دەخاتە پروو. لەبەر ئەوه، بە بەردەوامی "التحیات لله" دووپات دەکاتەوه.

واتە دەتێت: (ئەو ژيانە ی که بە سەرجهمی زیندەوهران بەخشر او، هەر لە ئەزەلەوه تا ئەبەد، تاییەتە بە زاتی خاوەنی خوای گەورەوه).

هەر و هە تۆخێکی تری دنیا تاییەتی یە کەم - که هی دنیای خەلکی تریشە - بریتی یە لە "ئاو" ..

ئەم ئاوەم لە بەرچاودا بوو بە زمانیکی هەمەکیی زیکر خوین که بە زمانی حالی بارودۆخە کانی و بە سەرجهمی گەردیلە کانی، وشە ی پیروزی: "المبارکات" ی دەوتەوه و، بە ملیۆنەها، بەلکو بە بلیۆنەها، تەنانەت بە ژمارەیه کی لە ئەندازە بەدەر بە ئاو هەموو لایەکی بوونەوهراندا بلاوی دە کردەوه، بە تاییەت لە بواری خزمەت کردنیدا بۆ ژياندن و گەشە پێ کردنی زیندەوهران ..

چونکە ئەو کار و ئەرکانە ی دلۆپە ئاوه کان ئەنجامیان دەدەن، بە تاییەت لە گەشە پێ کردنی ئاوی مەنی و ناوک و تۆوه کان و بێدار کردنەوه ی هەریەک لەمانە بۆ ئەنجامدانی کارە سروشتی یە کانی سەرشانیان ..

ههروه ها راپه راندنی گهلنی ئه رکى مه زن له لایه ن ئه و بوونه وه ره
بچووک و جوانکیله و ناوازه و پیرۆزانه وه به بارودۆخه ناسک و نیهانه کانیهان و
بهوپه پرى وردى و پیکوپیکى ئه وتۆ که خاوه ن هه ست و شعوره کان له
سه رسو و پماندا ده خاته گوفتار و هانیان ده دات که چه ندين جارى له ژماره
به ده ر بلین: "بارک الله.. ماشاء الله" ..

ئه نجامدانى ئه وه هه موو کار و ئه رکانه به و شیوه ورد و پیکوپیکه،
داخوازى ئه وه ده ییت که هه موو گه ردیله یه کى "ئاو" به ئه ندازه ی هه زار
هه زار ئه فلاتوون زانیاریی بییت و، هه زار هه زار ئه وه نده ی دانایی لوقمانی
حه کیمیش خاوه نی دانایی ییت! خۆ ئه مه ش به ژماره ی گه ردیله کانی "ئاو"
کارىکى مه حاله!

که واته ئه و کاروباره پر له ورده کارى یانه به: (توانست و ویستی خاوه ن
توانایه کى شکۆ مه ند و، سۆز و دانایی میهره بانیکى به به زه یى نه بییت ئه نجام
نادرین).

جا ئه و زینده وه ره خنجیله و پیرۆزانه ی که ئه و موعجیزه له ژماره
به ده رانه یان ده رخست، به ژماره ی خۆیان و به زمانى حالى هه موویان، ئه م
وشه هه مه کى یه ی: "المبارکات.. لله" دووپات ده که نه وه.

ئا لیره وه یه که به ره ممی به دیهانتى جیهان، واته پیغه مبه رى ئازیرمان ﷺ،
له شه وى میعراجدا به ناوى هه موو ئه و به دیهاتووانه وه فه رموى:
"المبارکات.. لله" و، له حوزووورى خواى گه ورده ها هه موو ئه و شته پیرۆزانه ی
پیشکمش کرد که له ژماره نایه ن.

به و واتایه ی که:

(سه رجه مى ئه م بارودۆخه نیان و ناوازانه و، سه رانه رى ئه م
ورده کارى و داهێتانه بئى وێنانه ی که هه موو بینه رێک ده خه نه

سەر سوورمانهوه و وای لى ده کهن له تاوا بلیت: "بارک الله.. ما شاء الله".. هه موویان تهنها تایه تن به توانستی خواوهندی شکۆمه ندهوه).

ههروهها "ههوا"ش، که سى ههم توخمى دنیای هه موو که سینکه، به هه مان جوړه.. چونکه هه موو گهردیله یه کی هه برپى کی کهم و بچوو کی ههوا، با به ئەندازه ی دهر برپى وشه ی "ههوا"ش بیټ، له ناوه ندی سهر قالى و ئەنجامدانى ئه ر که زۆره کانیدا، به وینه ی مه لبه ندپکی وه رگرتن و گواستنه وه هه موو ئه دوعا و سلوات و لالانه وه و په رستشانه ش له گه ل خویدا هه لده گریت که هه ر هه موویان به: "الصلوات" دهر ده برپى. له م رپى یه وه "ههوا" ده بیټ به زمانیکى حالى هه مه کی و، به ئەندازه ی گهردیله له ژماره به دهره کانی خو ی زیکری ئه و وشانه ده لیټ و پیشکه شیان ده کات به به دیهینه رى مه زنیان.

له بهر ئه وه، پیغه مبه رى ئازیز ﷺ به ناوی هه موو ئه و گهردیلانه وه و بۆ دهر برپى ئه و واتا هه مه کی یه، وشه ی "الصلوات لله" ی وت و پیشکه شى خواوه ندی مه زنى کرد. به و واتایه ی که:

(سهرجه مى ئه و دوعا و نزا یانه ی که گهرو ده بووانى بیچاره پیان ده لالینه وه و، ئه و شوکر و سوپاسگوزارى یانه ش که له سهر نیعمه ته کان پیشکه ش ده کرین و، گشت په رستش و سلواته کانیش که ئەنجام ده درپن، هه ره موویان تایه تن به خوا ی تاك و تهنیا که به دیهینه رى هه موو شتیکه).

چونکه ههروهك له و باسه ناو براوه دا و تراوه:

گهردیله کانی هه موو برپى کی ههوا که به ئەندازه ی دهر برپى وشه ی "ههوا" بیټ، یان ئه وه یه هه موو زمانه کان به باشى ده زانیټ و.. شوینی ئه و که سانه ش ده بینیټ که به و زمانانه ده دوین و.. هه موو شتیکی نزیك و دوور ده بیستیټ و.. ده توانیټ به باشى به هه موو رپى چکه زمانیک قسه بکات و پیته کان وهك خو یان دهر بهینیټ، له گه ل ئەنجامدانى گه لى کار و ئه رکی

تردا، بئ تیکهَل بوون و لئ تیکچوون. بهو واتایه ی که هموو به کیک له گهر دپله کانی ئەو ههوا به خاوهنی توانست و وستیکی رهها بیت که ئەمهش به ئەندازه ی ژماره ی گهر دپله کانی ههوا مهحالی ئەندهر مهحاله!

یان هموو به کیک لهو گهر دپلانه، به دلتیایی، دهبن به بهلگه لهسهر به دپهینه ری دانا و، به بئ گومانیش شایه تی لهسهر هموو سیفته مهز نه کانی دهه ن. ته نانه ت ده لئی به پیوه ریکی بچووک جیگای سهر جهم شایه تیدانه کانی جیهانی لهسهر به دپهینه ری مهزن تیدا ده بیته وه.

واته ئەو سلاواتانه ی که به ژماره ی گهر دپله کان پشککش ده کرین و به "الصلوات لله" ده ره پررین، پیغه مبه ری خو شه ویست ﷺ بهم واتا هه مه کی به له شهوی میعراجدا پشککشی خوای گهره ی کردوون!

ههروه ها کاتی وشه ی شیرین و پرۆزی "الطیبات" دهوتریت، "ئاگر" و "پرووناکی" واته: توخمی ماددی و مهعنهوی "پرووناکی" - گهرمی له گه لدا بیت یان نه بیت - ده بیت به زمانیکی هه مه کی زیکر خوینی ئەوتۆ که به چه ندین زمانی حالی له ژماره به ده ره وشه ی: "الطیبات لله" دووپات ده کاته وه. بهو واتایه ی که:

(هموو وشه پرۆزه کان و واتا خاوپنه کان و جوانی به ناوازه کان و ده ره وشانه وه کانی ناوه جوانه ئەزه لی به کان، که به سه ره گۆنای بوونه وه ران و ئیمانی ئیماندارانه وه ده بریسکینه وه، له پیشه کیی هه مو یانه وه پیغه مبه ران - دروودیان له سه ره بیت - و ئەولیا و پیاوچاک و ئەصفیاکان.. ههروه ها گشت بریسکه به کی جوانی که به هۆی ئیمانه وه به سه ره رو خساری به دیهاتوو ان و بوونه وه رانه وه ده بیرن.. ههروه ها سه ره جهمی ئەو وشه خاوپن و جوانانه ی که هه تقولاوی ئیمان و حه مد و سه نا و شوکرانه و ته هلیل و ته سبیح و ته کبیری ئیمانداران و به بهلگه ی ئایه تی پرۆزی: ﴿إِلَٰه

يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ ﴿١٠﴾ بۆ عەرشی ته‌عزه‌م به‌رز ده‌بنه‌وه.. سه‌رجه‌می ته‌م وشه‌ خاوینا نه‌ی که پروویان له عەرشی ته‌عزه‌مه و هاو ده‌م له گه‌ل هه‌موو شیوه‌ له سنوور به‌ده‌ره‌ کانی "جوانی" و "خاوینی" و "شیرینی" که له جوانترینی سێ پرووه‌ که‌ی دنیاوه سه‌ریان هه‌لداوه که ته‌و پرووه‌یه‌تی ئاوینه‌ی ناوه‌ جوانه‌ کانی خوایه، له گه‌ل چه‌ندین "خیر" و "چاکه" و "به‌روبوومی مه‌عنه‌وی"ی ته‌وتۆدا که له پرووی دوو هه‌می دنیا دا - که کینلگه‌ی دوا پۆژه - چیتراون و سه‌وز کراون.. ته‌م هه‌موو "طبیات"ه، به‌ ته‌واوی، ته‌نها تایبه‌ته به‌ خوای تاك و ته‌نیای خاوه‌ن توانستی په‌ها و پادشای ته‌زهل و ته‌به‌ده‌وه!

جا ته‌م واتا هه‌مه‌کی‌یه، که به‌ زمانی به‌ندایه‌تی هه‌مه‌کیی "ئاگر" و "پرووناکی" ده‌رده‌په‌رین، سه‌رداری گه‌ردوون که پیغه‌مبه‌ری ئازیزمانه‌ ﷺ به‌ ناوی هه‌موو ته‌و به‌دیها ته‌وانه‌وه له حوزووری په‌رستراوی شکۆمه‌ندا به‌ وشه‌ی په‌رۆزی: "الطبیات لله" پێشکه‌شی کرد.

چونکه "پرووناکی"ی ماددی و مه‌عنه‌وی هێنده به‌لگه‌ و شایه‌تی هه‌نده‌کی و هه‌مه‌کی‌یان له سه‌ر خوای گه‌وره‌ له گه‌ل خۆدا هه‌لگر تووه که له ژماره‌ نایه‌ن.

به‌لێ، پرووناکی و ئاگر - وه‌ك گۆل و هه‌وا و ئاو - به‌ چه‌شنیکی بێ گومان و به‌لگه‌ نه‌ویست و له‌ پێی ته‌و غمو نانه‌وه که باس کران، به‌لگه‌ن له سه‌ر ته‌وه‌ی که: سه‌رجه‌می هۆکاره‌ کان ته‌نها چه‌ند په‌رده‌یه‌ کن و، هه‌موو کاربگه‌ری و به‌دییه‌نایێك ته‌نها له‌ لایه‌ن خوای گه‌وره‌ی به‌ توانای شکۆمه‌نده‌وه‌یه.

چونکه "پرووناکی" - کتومت وه‌ك "ژیان" و "بوون" - به‌ ده‌رچوونی پراسته‌وخۆی له‌ ده‌ستی توانستی خوای گه‌وره‌وه "بوون"ی ده‌ست ده‌که‌وێت و، له‌ هه‌یج لایه‌ که‌وه هۆکاره‌ پراسته‌تی‌یه‌ کان نابن به‌ په‌رده‌ له‌ نێوان

"پرووناکی" و "توانستی خوی گهوره" دا. که واته لهو پرووه وه "پرووناکی" له نیوانی "واحیدیهت" دا ده بیته به به لگه له سهر "ئهحه دییهت"! واته به کارمه ندی به کی ههنده کی به کجار بجووک ئامازه بۆ به لگه به کی فراوان و هه مه کی ئهحه دییهت ده کات، وهک ئه وهی به کورتی له باسی (سهرنجیکی به کتاناسی له وشه ی "هو" دا) چه سینراوه.

لیره دا و له نیوان ملیۆنه ها ملیۆن غمو نه دا، ته نها دوو دانه باس ده که یه ن:
○ غمو نه ی به که م:

ئهم غمو نه یه بریتی به لهو شته ی که له به شتیکی که می بریسکانه وه ی نووریککی مه عنه وه ی و له شیوه ی زانستیک له میشکی مرۆفیکدا ده رده که ویت که به هزی ئه و هیزی پارێز کار (حافظه) ه ی به ئه ندازه ی نینۆ کیک ده بیته، ده توانیت شت له بهر بکات.

ئهم مرۆفه وشه کانی نه وه د کیتی له میشکی خۆیدا جهم کردوه و، هه موو رۆژیک سێ سه عات له خۆینده وه ی ته نها ئهم به شه ی حافیزه دا به رده و ام ده بی تا ما وه ی سێ مانگ ئنجا ته وای ده کات!

هه ر ئهم مرۆفه کاتی هه ر شتیکی بویت، له وانه ی که بینوونی یان بیستوونی، یان هه ر شیوه و واتایهک هاتووه ته پێش چاوی، یان هه ر وشه و گوفتاریک که پێی جوان بووه یاخود سه ری لێی سوورماوه، یان هه ر شتیکی که هزی لێی بووه، له گه ل سهرجه می ئه و ده نگ و په نگانه ی که هاتوونه ته رنی ژبانی له ما وه ی ته مه نی خۆیدا که خۆی له هه شتا سا ل داوه، ده توانیت له و حافیزه یه ده ری به ییت!

هه موو ئه و شتانه ی ناویان برال له لاپه ره ی ئه و حافیزه یه دا کۆ کراونه ته وه. له بهر ئه وه، پێی وایه ئه و حافیزه یه به وینه ی کتێبخانه یه کی گه وه ی ئه و تو وایه که به شیوه یه کی ریکوینک زانیاری به کانی تیدا ریکخه رابن.

كەواتە ئەم حافىزەيەى كە جىگەى قەبارەى تۆۋە خەرتەلەيەك ناگرىت و
 ھەموو بارودۆخىكى تىدا دەپارىزىت و دەنووسرىت، دەبى: بە ئەندازەى
 دەريا فراوان بىت و، نوورىكى ھەمەكى و پرووناكىيەكى مەعنەويى ئەوتۆ
 بىت كە بە وىنەى پرووناكىي گشتگىرى خۆر ھەموو لايەنىكى ئەو شتانە
 بگرىتەو، داراى چەندىن لاپەرەى گەورەى فراوانى بە ئەندازەى زەوى
 بىت. ديارە ئەمەش مەحالى ئەندەر مەحالە، تەنانەت سەدان ھەزار مەحالى
 تىدايە.

كەواتە بى ھىچ گومانىك دەبى ئەم حافىزە يە كجار بچوو كە خواى
 گەورەى خواوەن زانستى پەھا بە زانست و دانست و توانستى خۆى لە
 مېشكى مەژفەدا دايانايىت و، بە وىنەى نمونەيەكى بچوو ك بەدىي ھىنايىت
 تاكو بىكات بە ئامازە و شايت لەسەر "لەوحى مەحفوظ" كە لاپەرەى
 قەدەر و قودرەتى خۆيەتى.

○ نمونەى دووھەم:

كە نمونەيەكى جوزئى و يە كجار بچوو كە، برىتىيە لە "كارەبا"
 چونكە دواى ئەوەى يە كىك لە گلۆپى كارەباى كۆلىيەو و بە وردى
 سەرنجى دا، بىنىي ئەو گەردىلە و ماددانەى كە لەناو سەدان سوپچ و وایەر و
 مەتبەندى كارەبادان، ھەموويان بى گيانن و ھىچ كامىكيان خواوەنى
 ھەست و شعور و جوولەى خۆيى نىن، لە گەل ئەو ھەشدا لە ماوہەكى كەمتر
 لە نيو چركەدا و دواى كەمتر لە دەست لىدانىكى ئاسايى، دەيان كىلۆمەتر
 تارىكايى دەپەرەيتەو و پرووناكىيان لە جىگەدا دادەنىت!

جا پۇشن و نەمانى ككوپرىي ئەم تارىكايە لەبەرچاو و ھاتنى
 پرووناكىيەكى بىراو لە برى و بە ئەندازەى ئەو تارىكىيە - بى ھىچ
 گومانىك - ئەندىشە نىيە و كارىكە لە بەرچاودايە..

کمواته "بهره ککموتن" ی ئەو گەردیلە بێ گیان و هەستانە، یان ئەو هە: هیز و پرووناکی یەکی هێندە زۆر و نەپراوەی بێ یە کە ئەو گەردیلانە بتوانن دەست بۆ دووری سەدان کیلۆمەتر درێژ بکەن و تاریکایی تێدا لا بیهن و پری بکەن لە پرووناکی. خۆ ئەمەش هێندە مەحالە کە تەنانهت "سۆفستائی" ش^(۱) قەناعەتی پێی ناکات، با هەموو شەیتانەکان و سەرجهمی مولحید و ماددی یە کانیش هەوڵی لە گەڵدا بدەن^(۲) ..

(۱) سۆفستائی یەکان: دەستەبەك بوون لە فەیلەسووفەکانی یۆنانی کۆن، کە دوای قوتابخانەی "پیساکۆرس" و لە ئەنجامی ئالۆزیی باری پامیاری و قەیرانی ئابووری پەیدا بوون. ئەم دەستەبە ئینکاری حەقیقەتی شتانیان کردوو و لایان و ابووە کە هیچ شتێک دارای حەقیقەت نی یە. "گۆرگیاس" و "پروتاگۆراس" بەناوبانگترینی فەیلەسووفە سۆفستائی یەکانن. ئەم تاقەش لەناو خۆیاندا چەند بەشێکن. کاتی خۆی "سقرات" زۆر بە توندی بەرپەرچی داوێنەتوو. بەلام ئەوەندە هەبە کە ئەم جۆرە کەس و بێر و پایانە لە هەموو سەردەمی کدا بە کالای نوێ و ناوی جۆراو جۆرە پەیدا دەبنو. بۆ زیادە شارەزا بوون سەیری ئەم سەرچاوانە بکە: "شرح العقائد النسفية" لعمادالدين التفتازاني ص ۲۳-۲۵ طبعه تركيا سنة ۱۳۲۶ هـ، "کشاف اصطلاحات الفنون" للتهانوي ج ۱/ص ۶۶۵ طبعه کلکتە في الهند عام ۱۸۶۲م، "الموسوعة الفلسفية الميسرة" ج ۱/ص ۱۰۳۴ طبعه دار نهضة لبنان - بيروت سنة ۱۹۶۵م. هەر و هە پێشە کەبێ (مەهدی توحید ی پور) بۆ (نفحات الأنس) ی مەولانای جامی ص ۶۹-۷۰ ناشر: کتابفروشی سعدی. (وەرگێڕ)

(۲) تەنها بۆ مەبەستی قیڵ لێکردن و خەڵک خەڵەتاندنە کە دەچن ناویک لە هەندئێ پراستی یە کجار گەورە و مەزن دەنێن. وەك بێنی بە ناولینان ئەو پراستی یە مەزنە، زانراوە و لێنی تێگەشتوون! بەمەش ئەو پراستی یە مەزنە ئالاساییە لە پێش چاودا دەکەن بە شتێکی لە گەڵ پراها تووی ئاسایی. بۆ ئموونە کە دەلێن (ئەم شتە پێی دەوترێت هیزی کارەبا) دەپانەوێت ئەو پراستی یە مەزن و ورده وەك کارێکی لە گەڵ پراها تووی ئاسایی دەربخەن. لە کاتێکدا کە چەندەها لاپەرە ی زۆر هێشتا بەشی پروونکردنەوی حیکمەتەکانی ئەو موعجیزە ناوازی توانستی خوای گەورە ناکات. کمواته تەنها بە ناولینان و ناوێشان دانان بۆ ئەو پراستی یە، هەموو حیکمەتە هەمەکی یەکانی دادەپۆشرێن و ماھییەت و مەزنیتی یە کەشی دەشاررێنەو، و پراستی یە کە دەبێت بە شتێکی ئاسایی. یان دەچن لە جینگای ئەو پراستی یە مەزنەدا یە کێک لە لایەنە پراوەتی یە ساکارەکانی دادەنێن، و، ئنجا ئەو ئاسەوارە ناوازیە دەدەنە پان "هیز" و "پێکەوت" یکی

یان به توانایی‌ی خ‌وای گه‌وره‌ی خ‌اوه‌ن توانستی پ‌رها و زانای پ‌ه‌نه‌انه‌کان و، به‌پ‌تی دانایی‌ی ئ‌هو خ‌واوه‌نده زانای‌ه‌ی که له س‌ه‌رانس‌ه‌ری گ‌ه‌ردووندا ح‌وک‌م و پ‌ریاره‌کانی ج‌یبه‌ج‌ی ده‌کر‌یت، کار‌ی ئ‌هو کاره‌بایه به‌ر‌پ‌وه ده‌چ‌یت و، ه‌هر چ‌ی پ‌رووناکی ه‌مه له ناوی "النور"ی ئ‌هو به‌هره‌مه‌ندی ر‌یژنه‌ی پ‌رووناکی ده‌ب‌یت.

که‌واته ئ‌هو خ‌واوه‌نده: (نور النور، خ‌الق النور، م‌د‌بر النور)!

چه‌نده‌ها و‌پ‌نه و غ‌م‌ونه‌ی ت‌ری له‌ژماره‌به‌ده‌ری وه‌ک ئ‌هم دوو غ‌م‌ونه‌یه ه‌ه‌ن. ج‌ا ه‌ه‌روه‌ک بو‌ونه‌وه‌ران س‌ه‌رجه‌می پ‌رووناکی و، جو‌انی و، خ‌او‌پ‌نی و، وش‌ه‌ی پ‌اک و، چ‌اکه و که‌مال‌اته‌کانی ناو خ‌ۆ‌یان به زما‌نی حا‌لی توخ‌می "پ‌رووناکی" و به "الط‌یباتُ للهِ" پ‌یش‌که‌شی زاتی مه‌زنی خ‌وای گ‌ه‌وره ده‌که‌ن.. به‌ره‌می به‌دیها‌تنی بو‌ونه‌وه‌ران و ه‌ۆ‌ی در‌وست بو‌ونی گ‌ه‌ردوون‌یش، که پ‌یغه‌مه‌بری خ‌ۆ‌شه‌ویسته ﷺ به ه‌ه‌مان واتای ه‌مه‌کی و، به ناوی س‌ه‌رجه‌می ئ‌هو بو‌ونه‌وه‌رانه‌ی ناو گ‌ه‌ردوون که ئ‌ه‌ویان ب‌ۆ پ‌ه‌وانه ک‌راوه، له شه‌وی می‌ع‌راج له ح‌وزووری خ‌وای گ‌ه‌وره‌دا ئ‌هم‌ه‌ی پ‌راگ‌ه‌یاند و، ف‌ه‌رمو‌وی:

"الط‌یباتُ للهِ!"

ک‌ت‌ر ک‌و‌ئ‌ر و "س‌روشت"ن‌کی وه‌می. به‌مه‌ش ده‌که‌ونه خ‌واره‌وه ب‌ۆ ناو که‌نده‌لانی نه‌زانی‌یه‌کی له‌وه‌ی ئ‌ه‌بو‌وجه‌هل ن‌زم‌ت.

ج‌ا به‌ک‌ێک له‌و ق‌انو‌وانه‌ی خ‌وای گ‌ه‌وره که له گ‌ه‌ردووندا کار ده‌که‌ن و ناو‌ی‌شانی ی‌اسا‌کانی و‌یستی خ‌واین، م‌ر‌ۆ‌ف له‌به‌ر ئ‌ه‌وه‌ی نه‌یت‌وانی‌وه پ‌ه‌ی به ماه‌یه‌ته‌که‌ی بیات ناوی "کاره‌با"ی ل‌س‌ی ناوه، به‌م ناو‌ل‌ی‌نان‌ه‌ش مو‌ع‌ج‌یزه‌ی ئ‌هو توانسته ده‌راس‌ابه پ‌رووناک که‌ره‌وه‌یه‌ی ئ‌هم ه‌یز‌ی کاره‌بایه‌یان ک‌رد‌وه به ش‌تیکی سا‌کار و ئ‌اسایی. وه‌ک ب‌ل‌تی ئ‌ی‌تر به‌م ناو‌ل‌ی‌نانه‌ بو‌وه به ش‌تیکی زان‌راو به لای ه‌ه‌م‌وانه‌وه!

به‌م ج‌ۆ‌ره ده‌چ‌ن ته‌نها به ناو‌ل‌ی‌نان‌یکی وه‌ک ناوی "ه‌یز‌ی کاره‌با" ئ‌هم چه‌شنه مو‌ع‌ج‌یزه ناو‌ازانه‌ی توانستی خ‌وای گ‌ه‌وره ده‌که‌ن به چه‌ند کار‌یکی له‌گ‌ه‌ل پ‌راها‌ت‌و‌ری ئ‌اسایی. (دانه‌ر)

ئىنجا پاش ئىمەوى كە پىڭمەبەرى مەزن ﷺ لە شەوى مەراجدا لە برىى "السلام" بە ئەندازەى گەردىلە كانى بوونەوهران ئىو چوار و شە جوانەى لە حوزوورى خواى گەورەدا فەرموو، پەرورەدگارى مەزنىش لە بەرامبەر ئەمەو - وەك لە پەيامە كانى نووردا ڕوون كراوەتەو - بە "السلام عليك أيها النبي" وەلامى دايمەو، وەك بەلگەيەك لەسەر پەزەماندەى خۆى و وەرگرتنى ئىو تەحيات و سلاوێ كە پىڭمەبەر ﷺ پىشكەشى كردو، لە هەمان كاتدا وەك ئامازەيە كىش بۆ نەتەو كەى كە وەك بەلگەى بە فەرمانيكى مەعنىوى داوايان لى بكات ئىوانىش بە هەمان جۆر بەلگە:

"السلام عليك أيها النبي!"

ئىنجا پىڭمەبەرىش ﷺ راستەوخۆ فەرمووى: "السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين". بەمەش ئىو سلاوێ خاوينەى خواى گەورەى كرد بە سلاوێكى گشتى ئىوتۆ كە خۆى و نەتەو كەى و پىڭمەبەرانى هاوچەشنى - دروودى خاويان لەسەر يىت - و سەرچەمى بوونەوهران، كە بۆ هەموويان نىرراو، بگرتەو.

كەواتە وتەى "السلام عليك أيها النبي" كە نەتەو كەى ئەم پىڭمەبەرە ئازىزە ﷺ لە هەموو نوێژىكاندا دەلگەن، گوێرايەلى كردنى ئىو فەرمانەيە كە لە دوو توێ ئىو سەلامە خوايە خاوينەدايە و.. لە هەمان كاتدا پەيمان بەستىشە لە گەل پىڭمەبەردا ﷺ و تازە كردنەوى ڕۆژانەى ئىو پەيمانەيە. واتە ڕازى بوونە بە پىڭمەبەرايەتىيە كەى و، گوێرايەلى و ملكە چ كردنە بۆ ئىو ئايىنەى هينايەتى و، پىروزيابى و سلاو كردنە لە پىڭمەبەرايەتىيە كەى.. لە هەمان كاتدا شوكرانە و سوپاسى كە سەرچەمى جیهانى ئىسلامى ڕۆژانە پىشكەشى پىڭمەبەرى ﷺ دە كەن لە مزگىنى ئىو مژدەى "بەختەوهرىي هەميشەيى" يەدا كە بۆى هينان.

بەلئى، ھەموو مەروۇفك بە نەمانى خۆى و، پەرو خانى خانووە كەى و، كاول
 بوونى شارە كەى ئازار دەچۆيەت. تەنانەت بە جودايى و كۆچى دوايى
 خۆشەويستانى، خەم و ئازارێكى زۆر بە گەرووى دليدا دەچێتە خوار. بگرە
 كاتى كە بىر لە نەمان و كاول بوونى تەواوەتيى دوا ئەنجامى دنيا
 تاييەتي بە كەى خۆى دەكاتەو - كە بە ئەندازەى دنيا گەورە و فراوانە -
 رۆح و ويژدانى لە تاوا ئاگرىيان تى بەردەيەت و بە خەم و ئازارەو دەتليەو..
 كەواتە ھەموو مەروۇفكى ژير (واتە ئەو كەسەى دل و گيان و ژيرى لە
 دەست نەدايەت) بى ھىچ گومانك مەوداى ئەو خۆشى و شادى بە دەزانيت
 كە لەو ديارى بە بەنرخ و مژدە مەزن و دلخۆشكەرەدا ھەن كە پيغەمبەر ﷺ بە
 چاوى خۆى لە شەوى ميعراجدا بينوينى، وەك:

بەختەو ەريى ھەميشەيى و.. خۆش گوزەرائيى ئەھلى ئيمان لە بەھەشتيىكى
 ھەتاھەتاييدا و.. لەناو نەچوونى خۆشەويستەكانى مەروۇف كە پەيوەندى
 لە گەلياندا ھەيە و، بەيەك شاد بوونەو ەي بى گوماني دواى كۆچى دوايان..
 ھەروەھا ھەموو مەروۇفكى ژير تيدە گات كە ھۆى چى بە وا جىھانى
 ئيسلام بە وتنى: "السلام عليك ايها النبي" بە پيشوازي پەو بەرەو پيرى ئەو
 ديارى بە بەنرخە دەپۆن، ھەروەك ھەموو بوونەو ەرائيش، بە زمانى ئەم
 حەقيقەتە، لە واتا و ناو ەروۇكدا ئەم سلاو ەى لى دەكەن. چونكە بەھۆى ئەو
 ديارى بە مەعنەوى پەى كە ئەو ھيناي، لا پەرەكانى بوونەو ەران دەبن بە چەند
 نوو سەراوێكى صەمەدانى و، بە بۆنەى پيغەمبەر ايەتي بە كەشيەو نەرخ و بەھاي
 راستەقینە و كەمالاتي بوونەو ەران ئاشكرا دەبن. تەنانەت ئەو "سلاو لە يە كتر
 كردن" ەى كە وەك سوننەتيى پيغەمبەر ﷺ و دروشميىكى ئيسلامى، نەتەو ەى
 ئيسلام لەناو خوياندا بە "السلام عليكم" ئاراستەى يە كترى دەكەن،
 تيشكيني ئەو راستى بە ھەرە مەزنەيە.

الباقى هو الباقى

سەعیدی نوورسى

هه موو شتێك

نیشانەی له سهر به دهینهەر تێدایه

یه کهم:

له سهر بناغه ی چه ند نیشانیه کی زۆر قه ناعه تی ته و او م په یدا کرد به وه ی که مولحیدانی پشتی په رده هه ندئ له کارمه نده په سمی به کان ده خه له تینن و، له نیوان چه ندین په یامی گه و ره ی نووردا سوورن له سهر پیش چاو خستی په یامی "پابه ری لاوان" و ده یکه نه مایه ی تۆمه تبار کردن! ئیتر ئه وانیش وا ماوه ی سال و نیو یکه ئه شکه بجه و ئازارم ده ر خوارد ده دهن و ته نگم پنی هه لده چنن..

ئێستا به دلنیا یی بۆم ده ر که وتوو ه که هزی سوور بوونیان له سهر ئه و په یامه، باسی که تیا یدا به ناو نیشانی (سهرنجیکی په کتاناسی له وشه ی "هۆ" دا). چونکه ئه و باسه نه یینی ته و حیدی ده ر خستوو و، هینده به جوانی روونی کردوو ته وه که به ته وای کوفری په ها قه لا چۆ ده کات و بوار بۆ هیچ چه شنه گو مانێک لای به شیکی ئه وان ناهیلێته وه.

جا دوا ی ئه وه ی که ئه و مولحیدانه ی پشتی په رده له به رامبه ر ئه م باسه به نر خه وه هیچ کارنکیان پنی نه کرا، ده ستیان دایه سازدانی فروفیل، تا کو نه هیلن بلا و بیته وه و، به په سمی له پیش چاودا لا بیری ت.

دوینی له باره ی هه ندئ خالی ئه و باسه ناو براوه ده ر سیکم به ئه رکانی "قوتابخانه ی زه هراء" وت، وا ته نها سی دانیهان بۆ ئیوه ش باس ده که م:

● خالي يه كه‌م:

يه كي‌ك له كارمندی‌يه به‌رز و مه‌زنه‌كاني "ه‌وا" له‌وه‌دايه كه ده‌ييت به‌ه‌زي بلا‌وبو‌نه‌وه‌ی وشه‌ خاوينه‌كان و گوفتاره‌پر له‌ حه‌قيقه‌ت و دانسته به‌خشه‌كاني ئيمان، وه‌ك ئه‌م ئايه‌ته‌ پيروزه‌ پروني كردووه‌ته‌وه كه ده‌فرموي‌ت:

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ (فاطر: ۱۰) ..

به‌پاده‌يه‌ك كه "ه‌وا" ده‌ييت به‌ لاپه‌ر‌يه‌كي ئه‌وت‌وي توانسته‌ي خواي گه‌وره كه به‌ تيدان‌وسيني قه‌له‌مي قه‌ده‌ر و بلا‌وبو‌نه‌وه‌ی ئه‌و وشانه‌ تيايدا - به‌ ئيزن و فەرمانی‌ خواي گه‌وره - ئالو‌گ‌و‌ري به‌س‌ردا د‌ي‌ت، تا‌كو بدر‌ين به‌ گو‌يي مه‌لائيكه‌ت و ر‌و‌حاني‌يه‌كاندا، ه‌ر له‌ناو گو‌ي ه‌واوه‌ تا به‌رز ده‌بنه‌وه ب‌و ع‌ر‌شي ئه‌عه‌م.

جا ماده‌م ئه‌ر‌كي گر‌نگ و به‌رز و حيكمه‌تي به‌ديه‌نياني "ه‌وا" له‌مه‌دايه.. له‌ هه‌مان كاتيشدا به‌ه‌زي ر‌ادي‌وزه، كه نيعمه‌تي‌كي مه‌زني خواوه‌نده و پيشكه‌ش به‌ مر‌وف كراوه، گو‌ي زه‌وي وه‌كو به‌ك خانه و مه‌نزلي ليه‌هاتووه، ئه‌وا بي گومان ر‌و‌زي‌ك د‌ي‌ت كه گر‌وي مر‌وف له‌ به‌رامبه‌ر ئه‌و نيعمه‌ته مه‌زنه‌وه شو كرانه‌يه‌كي گشتي و هه‌مه‌لايه‌نه پيشكه‌ش به‌ په‌روه‌ر‌دگاري خ‌وي بكات و، نيعمه‌تي ر‌ادي‌و پيش هه‌موو شتيك به‌ه‌زكاريني گواسته‌نه‌وه‌ي وشه جوانه‌كاني وه‌ك قورئاني پير‌وز و راستي‌يه‌كاني ئه‌و قورئانه به‌كاربه‌ييت و، به‌رده‌وام وانه‌كاني ئيمان و په‌وستي جوان و گوفتاري پيوسته و سو‌ودبه‌خشي ب‌و زياتي مر‌وف يني بلا‌و بكاته‌وه.

چونكه ئه‌گه‌ر شو كرانه‌يه‌كي وه‌ك ئه‌مه له‌س‌ر ئه‌و نيعمه‌ته پيشكه‌ش نه‌كر‌يت، ئه‌وا ده‌ييت به‌مايه‌ي سزا و نه‌هاتي ب‌و گر‌وي مر‌وف.

ئەو ەتا ھەروەك مرؤف پئویستی بە بیستنی راستی یەکانە، پئویستیشی بە ھەندئ گالتەوگەپ و لەھوو، بەلام دەبن بەشی ئەم گالتەوگەپ و لەھوو پئویستە تەنھا پێنج یەکی ئەو شتانە یێت کە "ھەوا" دەیانگوزیتەو.

دەنا کاری پێچەوانە ی ئەمە دزی نەینیی حیکمەتی "ھەوا" دەبیست و، مرؤف دەخاتە باوەشی تەمبەلی و حەز لە ھەوانەو و خاوبوونەو و ھەرزەیی، ھەروەك دەشیبت بەھۆی تەواو نەکردنی کار و ئەركە پئویستەکانی سەرشانی و، وازلیھێنانیان بە کرچ و کالی و ناتەواوی. دیارە ئەو کاتەش نیعمەتە مەزنە کە، لەبەر ئەو ی شەوقی مرؤفی بۆ کاری پئویست کز کردوو، دەبیست بە مایە ی سزا و بەلایەکی گەورە.

بە وردی سەرنجیم لەم رادیۆ بچووکی بەردەمم دا کە ھیناویانە بۆ ژوو رەکم، تا کو لەو پێیەو گوی لە قورئانی پیرۆز رابگرم..

بینیم ئەم رادیۆیە مەکیئە یەکی بچووکی ناو سندووقیکی بچکۆلە یە و، لە نیوان دە بەشی گالتەوگەپ و لەھودا تەنھا یەك بەش دانراو بۆ گوشتاری جوان و وشە ی خاوین!

ئیت زانیم کە ئەمە ھەلە یەکی مرؤفە.

پشت بە خوا لە ئایندە دا ئەم ھەلە یە ی خۆی راست دەکاتەو و، رادیۆ دەگۆریت بە قوتابخانە یەکی ئیمانی و، چوار لەسەر پێنجی ئەو بەشانە بۆ گوشتاری جوان و باش دادەنیت. بەم کارەشی شوکرانە یەکی گشتی بەرامبەر بەم نیعمەتە ی رادیۆ ھەردە پریت و، لە بەرژەو ەندیی ژبانی ھەمیشە یی مرؤفدا ئاراستە ی دەکات.

● خالی دووھەم:

لە پەيامەکانی نوور دا وتراو ە کە:

ھەر كەسىڭ نەتوانىت سەر جەمى گەردوون بەدى بەھنيت، ھەر گىز ناتوانىت تەنھا يەك دانە گەردىلەش بەدى بەھنيت و، جگە لە بەدېھنەرى ئەم گەردوونە كەس ناتوانىت گەردىلەيەك لە شوپى گونجاوى خۇيدا دابىت و، بەرپىكوپىكى بەرەو ئەنجامدانى ئەركى سەرشانى بىداتە بەر.
 ۋا لە نېوان بەلگە ھەمەكى يەكانى ئەم پرستەيدا، يەك بەلگەى جوزئى باس دەكەين.

ئەم رادىۋىيەى نزيكەم ھەگبەيەكە بۇ چەندەھا جۆرى وشە. ئامىرەكەى ناويشى بەشىكى يەكجار كەمى ھەواى تېدايە. دەبا سەرنج لەم ھەوا يەكجار كەمە بەدەين.

ئەو ھەتالە دواى سەرنجدان ئەمەى خوارەو ھەمان بۇ پروون دەكاتەو:
 بەينى لىستى ئىستىگاكەن كە لە بەردەمماندايە نزيكەى دووسەد مەلەندى
 پەخشى ئىستىگە ھەبە و، ئەم مەلەندەنەش لە دوورى و نزيكىدا جىاوازن و،
 لەوانەيە سەعاتىك يان سالىك لىمانەو دەور بن..

جا ئەگەر ھەموو گەردىلەيەكى ھەوا ھىزىكى بى سنوور و ويستىكى
 نەپراو و زانستىكى تەواى ھەمەلايەنگرى لە پشتەو نەبىت كە ئاگەى لە
 زمان و لەھجەى ھەموو قسەبىژانى ئەو مەلەندەنەى سەر پرووى ھەموو زەوى
 بىت و.. گەر بىنېنىكى تىژى گىستىگەر نەبىت كە ھەموو ئەوانە بىنېت و..
 گەر بىستىنىكىش نەپرايەكە لە يەك كاتدا و بى ئەو ھەى شىتەك رېنى شىتەكى ترى
 لى بگرىت، ھەموو شىتەك بىستىت، ئەو نەدەتوانرا يەك دانە وشەى قورئانى
 - بۇ ئمۇنە ۋەك "الحمد لله" - بە پىت و لەھجە و زمانى تەواو ھەى خۇى و
 تەننەت بە نەپرەى دەنگى قسەكەر، ھەر لەو خولەكەدا بگاتە گورئمان كە لە
 مەلەندەكەو پەخش كراو، بى ئەو ھەى ھىچ ئالوگورپىكى بەسەردا بىت. كە
 ھەموو ئەمانەش بەھۇى ئەو گەردىلانەو ھەبەكە لە كەمىك "ھەوا"ى ناو ئامىرى
 بچوو كى رادىۋو ئەنجام دەدرىن.

واته تهنهها بهو "توانسته رهها" و "سیفته رهها" یانهی خواى گهوره به که ده توانریت وشه جیاجیاکانى قورئان به زایه له و دهنگه جیاجیاکان و بى هیچ ئالوگۆرپنک، بگاته بهر گویمان. خو ئه گهر ئهو توانست و سیفته رهها یانه نه بو و نایه ئهم موعجیزه ی توانستمش پهیدا نه ده بوو.

واته گهر دیله کانی ههواى ناو ئهم ئامیزه بچوو که، تهنهها به توانست و وىستی خاوهن توانستیکى رهها و زانا و بیسه و بینهریکى ههملایه نگر، که هیچ شتیکی بهلاوه گران نییه و، گهورهترین شت له بهردهم توانستیدا وهک بچوو کترین شت وایه، ده توانیت ئهو کاره پر له موعجیزاته ئه بنجام بدات و "موعجیزه ی توانست" پیش چاو بخات.

دهنا گپزانمویه ئهم کاره ده راسایه بۆ "رپکهوت" ی ههپه مه کی و، "هیز" ی کتوکویر و، "سروش" ی کهپولاڤ - که وا گومان ده بریت له شهپوله کانی ههوادا بن - ئه وه ده گهیه نیت که هه موو یه کیك له گهر دیله کانی ههوا و ئهو ههوا یهش که ده ورانده وری گۆی زه وى داوه، خاوهن دانستیکى رهها ی ئه وتۆ بن که هه موو شتیک بیینیت و، هینده زاناش بیئت که هیچ شتیکی لى و نه بیئت و، تواناشی به سه ره موو شتیکدا بشکیئت!

دیاره ئه مهش خورافه تیکی بیزلیکراوه و، هینده مه حالى تیدا یه که تابلیی له بیر کردنه و ی ژیری یه وه دووره!

ده سا با گو مپرایان بین و بینن که پیره وه که یان چه نده له ژیری یه وه دووره!

● خالى سى هم:

ئهم "ههوا" یه کجار که مه ی ناو ئامیزی بچوو کی رادیۆ، رۆلى گۆلدانى گۆلى وشه معنه و ی یه خاوینه کان ده بینیت و، هینده موعجیزاتی توانستی

خواوه‌ند ده‌رده‌خات که ده‌رده‌که‌وێت هموو گه‌رديله‌یه‌کی ئه‌و هه‌وايه "بوون"ی خوای گه‌وره‌ده‌چه‌سپيڤت و، زاتی پاک و سيفه‌ته‌خاوينه‌کانی خواوه‌ند به‌خاوه‌ن هه‌ستان ده‌ناسيڤت.

فه‌يله‌سووفه‌داناکان و زانا مه‌زنه‌کان به‌ئەندیشه‌ی خۆيان به‌ناو هموو سووچ و قوژبنیکی گه‌ردووندا گه‌ران و، هه‌رچی‌یه‌کی تیدايه‌خستiane ژيەر تيشکی ژيیری‌یه‌وه، تاکو به‌هينانه‌وه‌ی چه‌ندین به‌لگه‌ی فراوان و مه‌زن "بوون" و "یه‌کنايی" خواوه‌ند به‌چه‌سپيڤن و، دواي ئه‌وه به‌ناسيني راسته‌قینه‌ی خوای گه‌وره‌به‌هرمه‌ند بڤن!

که‌چی حه‌قیقه‌تيك هه‌یه‌بریتی‌یه‌له‌مه‌ی خواره‌وه:

هه‌ر هینده‌ی "خۆر" هه‌لديت، ته‌نانه‌ت ورده‌شووشه‌یه‌کی بچوو کيش به‌وێنه‌ته‌ختایي پرووی ده‌ریا، ئه‌و خۆره‌ده‌رده‌خات و ده‌یناسيڤت!
جا له‌سەر بناغه‌ی ئه‌م راستی‌یه‌، هه‌موو گه‌رديله‌یه‌کی هه‌واي ناو ئه‌م رادبۆیه - خۆی له‌خۆیدا - دره‌وشانه‌وه‌ی ته‌وحید و که‌مالی سيفه‌ته‌کانی خوای گه‌وره‌ده‌رده‌خات.

په‌يامه‌کانی نوور - که‌یه‌کيکن له‌بريسکانه‌وه‌کانی ئيعجازی مه‌عنه‌ویی قورئانی پيروز - به‌وپه‌ری پروونی ئه‌م راستی‌یه‌يان چه‌سپاندوه.

له‌به‌ر ئه‌وه، هه‌رگیز قوتایی ورده‌کاری نوور خۆی به‌ناچار نازاني‌ت که بليت: "لا موجود الا هو" هه‌تا حوزووری قه‌لبی به‌رده‌وامی ده‌ست بکه‌وێت و هه‌میشه‌ناسینی خوای له‌ياددا بێت..

هه‌روه‌ها وه‌ك به‌شیکي ئه‌هلی حه‌قیقه‌تیش پيويستی به‌وتنی "لا مشهود الا هو" نی‌یه‌تاکو به‌حوزووری قه‌لبی به‌رده‌وام شاد بێت. به‌لكو ته‌نها هینده‌ی به‌سه‌که‌یه‌كجار له‌په‌نجه‌ره‌ی ئه‌م حه‌قیقه‌ته‌به‌رزوه‌هه‌رواني‌ت که‌ده‌ليت:

وفي كل شيء له آية تدلّ على أنّه واحد!

روونكر دهنهوى ئىم دەستىمى ئاۋىيەش بە پوختى بىم جۆرى خوارى ۋە ۋە:
 ھەممىمى كەسىكى ئاۋ ئىم جيهانە، جيهانىكى تايىتى و گەردوونىكى
 تايىت بە خۇى ھەيە. واتە بە ئەندازى ژمارى خاۋەن ھەستان، جيهان و
 گەردوونى تېھەلگىش ھەيە و، ژيانى ھەممىمى كەسىكىش ستوونى راگىر كەرى
 دىنا تايىتى بە كەى ئىم كەسەيە. بە ۋىنەى ئىمى كە ئەگەر ھەر كەسە و
 ئاۋىنەى كى بە دەستىمى بىت و پروى ئاۋىنەى كەى كىر دىتە كۆشكىكى
 مەزن و، ھەريە كەيان - لەو رىيەۋە - بوۋىت بە خاۋەنى ئىم كۆشكە لە
 ئاۋىنەى كەيدا. ھەر بۆيە بەشىكى ئىھلى حەقىقەت بە "ئىنكارى كىردى دىنا
 تايىتى بە كەى خۇيان" و، "وازىنەن لە غەيرى خوا" و، وتنى "لا موجود إلا
 ھو" حوزوورى قەلبىي بەردەۋامىان دەست دە كەۋىت و، بە ناسىنى خوا
 بە ھەرمەند دەبن..

بەشىكى تىرى ئىھلى حەقىقەت، بۆ ئىمى بگەن بە ناسىنى خوا و
 حوزوورى قەلبىي بەردەۋام، دەلتىن: "لا مشهود إلا ھو" ئىتەر لەم رىيەۋە دىنا
 تايىتى بە كەى خۇيان دەخەنە ئاۋ بەندىخانەى لەبىر چوونەۋە و، پەردەى
 "فەنا"ى بەسەردا دادەدەنەۋە و، لەم رىيەۋە دىلغامادەيىان دەست
 دە كەۋىت و، تەمەنى خۇيان دەخەنە حوكمى جۆرىكى تايىتى عىبادەتەۋە.

بەلام لەم سەردەمەدا "پەيامە كانى نوور" بەھۋى ئىعجازى مەنەۋىي
 قورئانى پىرۋزەۋە، نەپىنى ئىم دەستىمى ئاۋىيان پروون كىردەۋەتەۋە كە دەلتىت:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ^(۱)

واتە "پەيامە كانى نوور" دەرى دەخەن كە ھەر لە گەردىلە كانەۋە تا
 گەلەستىرە كان ھىندە پەنجەرى كراۋە ھەن كە ھەممىمى كەكىيان بەسەر

(۱) بەيتە شىعرىكى عەرەبىيە، بە واتاى:

ھەممىمى شىئە بەلگەى تايە لەسەر ئىمى خوا تەنبايە

تەوحیددا دەروانیست و، ھەریە کەشیان چەندین نیشانە و بەلگە ی
 راستەوخۆی لەسەر زاتی تاك و تەنیا و سیفەتە جوانەکانی خواوەند تیدایە.
 جا (سەرنجیکی یە کتاناسی لە وشە "هَو" دا) چەند پوختە ئامازە یەکی
 بۆ ئەم راستی یە مەزنە ی ئیمان و دلئامادە یی تیدایە، کە "پەيامەکانی نوور" بە
 چەشنیکی ڕوون و بێ گومان چەسپاندوو یانە، لە کاتی کدا کەسانی ئەھلی
 حەقیقەتی پێشین بە کورتی و پوختی، چەسپاندوو یانە و لێی دواون.
 واتە ئەم زەمان و پۆزگارە ترسناکە، لە ھەموو کاتیکی تر زیاتر پێویستی
 بەم راستی یە ھەبە، بە پادە یەك کە خوای گەورە، بەھۆی ئیعجازی قورئانی
 پیرۆزەو، ئەم نەعمەتە ی بە خەلکی بەخشیو، "پەيامەکانی نوور" یش
 ڕوونیان کردووەتو، و، بوون بە یەکیك لە بلاو کەرەو، کانی.

الباقی هو الباقی

سەعیدی نوورسی

هۆکاره کان چين؟

کورته زیادهیه که بۆ پاشکۆی وتەى چواردههم

پاشماوه و پەراویزی پرسیاری شەشم

گومپریان و ئەهلی ئیلهاد لە پیناوی پارێزگاریی پێبازی پێگریان لە
"بێداریی ئیمانی"، دەچن سەرسەختی و نەفامی یەکی هێندە نامۆ و سەیر
دەردەخەن کە مەزۇف و الێ دەکات لە مەزۇفایەتیی خۆی پەشیمان بێتەوه!
بۆ نمونە:

ئەو سەرپێچی یە تاریک و نووتەک و ستمکارانەیی کە گەزۆی مەزۇف لەم
دەمانەى دوایدا بەرامبەر فەرمانەکانی خواوەند نواندی و هەموو جیهانی
گرەتەوه بە پادەبەک ماگە گشتی یەکانی هەژاند و هەموویانی توورە کرد..
تەنانەت لە ئەنجامی ئەوانەوه پەرورەد گاریتیی بەدیھێنەری ئاسمانە کان و
زەویش بە سیفەتی "رب العالمین" و فەرمانەرەوای هەموو گەردوون - نەک بە
سیفەتی پەرورەد گاریتیی یەکی هەندەکی تایبەت - لە سەرانسەری جیهاندا و
لە بازەنەیی هەمەکی و فراواندا دەرکەوت و.. بە بەلا و گێرگرفتیی گشتیی
سامناکی وەک جەنگی جیهانی و بوومەلەرزە و لافاوە پامالەرەکان و پەشەبا
توندوتیژ و هەورە برووسکە سوتینەر و تۆفان و زریانە پرووخینەرەکان،
زللەى لە گەزۆی ئادەمیزاد وەشاند، تاکو ئەم مەزۇفە نوقم بڕووەى ناو بنی
ئاگایی بێدار بێتەوه و، هانی بدات واز لە ستم و سنوور شکاندن و لەخۆ

بايى بوونە ترسناكە كانى بهيئىت و، پەروەردگارە مەزنەكەى خۇى پىئى
بناسيئىت كە پشتى لى ھەلكردووہ. بەمەش خواى گەورە بە ئاشكرا و
پروونى دانست و توانست و دادگەرى و قەيۇمىيەت و ويست و
فەرمانپەرە واىەتتى خۇى ئاشكرا كردد..

كەچى سەربارى ئەمە، چەند شەيتانىكى نەفام كە لە شىوہ و پرووخسارى
مروڤدان، سەرسەختىيەكى گەلخويانە و ئاپرووبەر لە پرووى ئەو ئامازە
پەروەردگارىيە ھەمەكى و پەروەردە خوايە گشتىيانە بۆ مروڤايەتى،
دەنوئين و، دەلئين:

(ئەوانە چەند ھۆكارىكى سروشتىن.. تەقىنەوہ و ئىكەل بوونى
كانزاكانن.. تەنھا بە رىكەوت پروو دەدەن.. گەرمای خۆر و كارەبا بەر يەك
كەوتن و بۆ ماوہى پىنج كاتمىر لە ئەمرىكادا مەكىنەكانى لە كارخست..
ئاسمانى شارى قەستەمۆنى سوور ھەلگەرا و دەلئى ئاگرى تى بەربوہ)!
ئەمانە و ھاوچەشنيان لەم و رېنە بى واتا و ناوہرۇكانە.

"نەزانى"ى سامناكى ئەنجامى گومرايى و، "سەرسەختى"ى پىز لىكراوى
بەرھەمى ئىلحاد و كافرى، نايەئىت پەى بە ماھىيەتى ھۆكارەكان بىەن و
بزانن كە ھۆكارەكان تەنھا چەند پەردەيەكن لە بەردەم "توانستى خواوہند"دا
دادراوئەتەوہ..

ئەوہ تا دەبىئىت يەكك لەوانە، لەبەر نەزانيى خۇى، چەند ھۆكارىكى
پروائەتى زەق دەكاتەوہ و بۆ ئموونە دەلئىت: "ئەم تۆوہ بچوو كە ئەو درەختە
سەو بەرە زەبەلاحەى بەرھەم ھىناوہ"!

دەبەوئىت لەم رەئىيەوہ ئىنكارىي موعجىزەى بەدبەيئەرە مەزنەكەى ئەو
درەختە بكات. لە كاتىكدا كە بەدبەيئەنانى ئەو درەختە گەر بە ھۆكارەكان
بىسپىررئىت، بە سەد كارگەش ناتوانن ئەو درەختە پىك بەيئىن.

دەر خستنی هۆ کاره پوالتی یه کانی وهك ئهم غورونهیه له لایهن گومرپایانهوه، بۆ مهبهستی که مکردنهوه و داگرته له شان و شکوی مهزینیتی کاری پهروره دگاریتی مهزن که دانست و ئیختیاری له سهر نه خشاوه.

یان ده بینیت یه کیکی تریان ده چیت "ناوینکی زانستی" له راستی یه کی گرنگی و هها ده نیت که ژیری مرؤف ناتوانیت پهی به مهودا و قوولی یه که ی بیات. پئی وایه تهنها به "ناولینان" ئهو راستی یه گرنکه ناسراوه و وهك شتیکی ئاسایی لئ هاتووه و، دانست و ناوهرؤکی تیدا نی یه!

سهرنج لهم گهلخوی و نهفامی یه بئ سنوره بده، چونکه وادهزانن تهنها ناوان لهو راستی یه کی پیناساندن و باسی حیکمهته کانی له سه دلاپه پردها جیتی نایتهوه، ده یکات به شتیکی ئاسایی و ناسراو! وهك ده لئین:

"ئهم شته لهوه پهیدا بووه.. ئهم پرووداوه هی ماددهی خۆره که له گهل کاره بادا بهریهك کهوتوون".

پینان وایه تهنها بهم ناولینانه پرووداوه که یان شی کردووه تهوه و له خه لکی یان گه یاندووه!!

هه ندینکیان نه زانی یه کی له هی "ئه بووجهل" زیاتر دهرده خات، کاتنی که پرووداویکی مهبهستداری تایبهتی پهروره دگاری یانه بۆ یه کیک له یاسا کانی سروشت ده گیرپهتهوه، وهك بلئی بهکری پرووداوه که ئهو یاسایه ییت!

به گیرانهوهی ئهو پرووداوهش بۆ یاسا که په یوه ندیی ئهو پرووداوه به ویستی هه مه کیی خواوه نند و ئیختیاری په ها و فرمانه وایه تی خواوه ندهوه ده به چریت، که یاسا کارگوزاره کانی له ناو گهردووندا ده یان نوین..

پاشان ده بینیت ئهو پرووداوه بۆ ریکهوت و سروشت ده گیرپهتهوه، وهك ئهو گهلخو سه رهختهی که سهر کهوتنی سه ربازیک یان تیپیک له جهنگدا بۆ

"رېسا و ياسای سەربازی" دە گێرێتەوه و لە فەرماندەى سوپا و دەستەلاتى دەولەت و کارە نیشانە کراوە کانی دادەپرێت!

با لەم نمونەى سەیری نەفامى یە ئابروو بەرە کەیان بکەین:
ئەگەر وەستایە کى کارامە سەد هۆقە خوار دەمەنى جۆراو جۆر و سەد
گەز کوروتالى جیا جیای لە پارچە تەختەى کى بە ئەندازەى سەرى نینۆ کێک
دروست کرد و، یە کێک وتى:

(ئەم کارە دەراسایانە تەنها ئەو پارچە تەختە بى نرخە ئەنجامى داو)..
ئایا بەم و پێنەى نەفامى یە کى سەیری دەرنەپریوە؟ ئەم نمونەى کتومت
وەك هەلۆستى ئەو کەسە وایە کە تۆپکى رەق و تەق بۆ بەدیھاتنى درەخت
پیش چاو دەخات و ئینکاری سەنعەتى بەدیھەنەرى دانا دەکات، تەنانەت لە
نرخ و بەهای ئەو کارە دەراسایانەى دروستبوونى درەختە کە دادەگرێت
کاتى کە دەیاندا تە پال پێکەوتى کتو کوێر و هۆکارە سروشتى یە کان!
جا نەفامى ئەوانە کتومت وەك هى ناو ئەم نمونەى وایە!
(لە ئێستادا پى نادریت بە خستە پرووى هۆکارى پێدەنگ بوون).

الباقى هو الباقي
سەعیدى نوورسى

ئىعجاز لە شتانی ئاسایی و لە گەل ڕاهاتوودا

باسمە سبحانە

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته أبداً دائماً

برایانی هاوڕێ و ئازیزم!

یە کەم:

پڕ بە گیان و هەناوی خۆمان پێرۆزبایی هاتنی سێ مانگە پێرۆزە کانتان لێ دە کەین، کە هەشتا ساڵ تەمەنی مەعنەوی و هەمیشەیی دەستی مەرۆف دەخەن. هەروەها شەو پێرۆزە کانی ڕەغائیب و میعراج و بەرات و قەدرتان لێ پێرۆز بێت و، لە میهره بانیی خواوەند دەپارێنەوه کە دەسکەوتە مەعنەوی یە کانتان و دوعا کانتان بۆ برایانتان وەر بگرت. هەروەها پێرۆزبایی خزمەتگوزاری یە خاوینە کانتان و سەرکەوتنتان لە بلاو کردنەوهی نووردا ئاراستە دە کەین.

دوو هەم:

موسیبەتی "لەبەرچوو نەوهی تەواوەتی" کە لە ئەنجامی ژەر پێدانم تووشی بووم، بە فەزلی خوا ی گەوره سەبارەت بە من بوو بە نەعمەت و میهره بانی و کلێلێک بۆ کردنەوه و دەرکەوتنی گەلێ حەقیقەت. بۆیە لەمەش ئاگادارتان دە کە مەوه تا کو خەفەتی زۆرم بۆ نەخۆن، هەرچەندەش بە هەموو توانایە کە مەوه ئومێدەواری دوعا کانتانم.

به‌لن، هر ئیستا په‌یامی "موناجات" م خوینده‌وه که له سهره‌تای کومه‌له په‌یامی "سراج النور" دایه. له‌م خویندنه‌وه په‌وه سهرنجم دا که گه‌لن حقیقه‌ت هه‌ن له ژیر په‌رده‌ی خووپوه‌گرتن و عاده‌ت و راهاتن و پایی بوونی کاری ناساییدا خو‌یان حه‌شار داوه!

جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی مولخیدانی بڼ ئاگا و ئه‌هلی سروشت و فله‌سه‌فه به‌ تابه‌تی، ئه‌و موعجیزاته زو‌رانه‌ی توانستی خواوه‌ند نابین که له‌ ژیر په‌رده‌ی یاسا به‌رپوه‌چووه‌کانی خوا‌ی گه‌وره له‌ گه‌ردووندا داپو‌شراون، ئه‌وا ده‌چن "پراستی‌یه‌کی مه‌زن" ده‌ده‌نه پال ه‌و کاریکی بڼ نرخی ناسایی! به‌م کاره‌شیان ئه‌و پ‌ئ‌یه له‌ خه‌لکی ده‌گرن که له‌ هه‌موو شتی‌کدا هه‌یه و مرؤف ده‌گه‌یه‌نیته ناسینی خواوه‌ندی به‌توانا. ته‌نانه‌ت چاوی خو‌یشیان له‌ ئاستی بینینی ئه‌و نیعه‌تانه‌دا ده‌نووقینن و نایان بینن که نیعه‌ت به‌خش له‌ هه‌موو شتی‌کدا دایناون.

له‌م پ‌ئ‌یه‌شوه‌وه ده‌ر گا‌کانی سو‌پاس و شو‌کرانه‌بژیری له‌ خو‌یان و خه‌لکی داده‌خه‌ن!

بۆ نمونه:

"توانست" ی مه‌زنی خوا‌ی گه‌وره هه‌روه‌ک ته‌نها په‌ک دانه وشه له‌ په‌ک کاتدا و به‌ه‌وی ده‌ر که‌وتنی ئه‌و وشه‌یه له‌سه‌ر لاپه‌ره‌ی هه‌وادا په‌ک ملیون جار به‌ل‌کو په‌ک ملیار جار کۆپی ده‌کاته‌وه، به‌ هه‌مان جو‌ر و به‌ هی‌مای ئایه‌تی پیرۆزی: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ (فاطر: ۱۰) هه‌موو وشه‌یه‌کی خا‌وین و پیرۆزیش له‌ناو گۆی هه‌وا‌ی ده‌ورانه‌دوری زه‌ویدا و به‌ قه‌له‌می توانستی خوا‌ی گه‌وره له‌ په‌ک کاتدا - که هی‌نده خیرایه له‌ حو‌کمی بڼ زه‌مانیدا‌یه - کۆپی ده‌کاته‌وه.

واته هر له زه مانى حەز رەتى ئادەمەو - دروودى لەسەر يىت - تا ئىستا و لە ژىر پەردەى ئولفەت و راھاتندا، موعجىزەى كى سەرسوور پەينى توانستى خوای گەورە لەناو گۆى ھەوادا - كە وەك تابلۆيە كى كوزانەو و تيانوو سىنى راستى يە مەعنەوى يە قبوول كراوە كان واىە - لە پىش چاوى بى ئاگياندا شارراو تەو!

ئەو موعجىزەيش لەم سەردەمەى ئىستادا بەھۆى ئامير يەكەو چەسپاوە كە ناوى "رادىز" يان لى ناو، بە رادەيەك كە دەرى دەخات تەنھايەك درەوشانەو، "توانستى رەھاي ئەزەلى" كە "زانست" و "دانست" و "ويستى رەھا" شى لەخۆ گرتووە، ئامادە و تەماشاكارە لە ھەموو گەردىلەيە كى ھەوادا. چونكە وشە جۇراو جۇرە بى سنوورە كان، بە بى ھىچ تىكەل بوون و لى تىكچوون و ناتەواوى و سەر لى شىوانىك، دەپۇنە ناو گوئى بچووى كى گەردىلەو و ئنجا لە زمانە وردىلە كەيەو دېنە دەروە.

بەو واتەيە كە ئەگەر ھەموو "ھۆكارە كان" كۆ بېنەو، ھىشتا ھەر ناتوان دەركەوتنى توانستى ئەزەلى لەمەر ئەم كارمەندى يە سروشتى يەى يەك دانە گەردىلە، پىش چاوى بىخەن.

جا لەبەر ئەوەى ھۆكارە كان ھەر گىزاو ھەر گىز ناتوان ئەو سنەتە ناوازە ئىعجاز بەخشە دەربىخەن كە لە گوئى زمانە ورد و لەژمارە بەدەرە كانى گەردىلەدا ھەن، ئەو گومرايان و بى ئاگيان دەچن لە ژىر پەردەى ئولفەت و راھاتن و ئاسايى و ياسادا دايدە پۇشن و، ئنجا ناو يەكى ئاسايى لى دەنن، تاكو بە جۆرىكى كاتى خوئانى بى بىخەلە تىن!

بۆ نمونە، وەك لە پەراويزى پاشكۆى وتەى چوار دەھەمدا و تراو:

گەر وەستا يە كى كارامە سەد ھۆقە خوار دەمەنى جۇراو جۇر و سەد گەز كوتالى جىاجىاي لە پارچە تەختەيە كى بە قەدەر سەرى نىزۇ كىك دروست

کردو، پاشان په کیڅ وتی: ئهم کارانه تنهها ئهو پارچه تخته بڼی نرخه به "رېنکهوت" و به چهند کاروباریکی "سروشتی" ته نجامی داوڼ، ئهمهش بو ئهوی له نرخي کاره دهراسا کانی سنعهتی ئهو وهستا کارامهيه دابشکینیت..
 تايانهم قسهيهی به وړینه و خورافهت و گومړایی دوور له ژیری دانانړیت؟
 درهختی سنهوبهریان ههنجهر و درهخته کانی هاوچه شنیان لهو هزاران سنعهته ناوازانهی خواي گهوره که پړن له موعجیزاتی توانستی ئهو، به ههمان جوړن..

ئهو هتا ده بینیت ئهو گومړایانه ده چن دهنکه تووی ئهو درهختانه پېش چاو دهخن و دهلین:

ئهم درهخته گهوره و بهرزانه لهم تزانوه پهیدا بوون!

هر به وینهی ئهمانه، ئهم ئامیرهش به ههمان جوړه، که ههواي دهوراندهوری گوی زهویی گۆړپوه به مهیدانی دهرس و وتاردان و، سهر پروی زهوشی کردوه به قوتابخانه و فیرگی وانه کانی خواناسین و..
 گهلتي نیعمهتی بڼی سنووری لهخو گرتوه که ده بڼی شوکرانهی بڼی سنووریان لهسهر پیشککش بکړیت و.. نمونهیه کی خیرای چاکه کارییه کانی خوايه که لهو دنیای همیشهیدا به مرؤفیان ده بهخشیت و.. بهلگهیه کی بڼی گومان و دیارییه کی میهره بانی خواهنديشه که راستهوخو له گهنجینهی میهره بانییه کهپوه به مرؤف ده بهخشریت..

جانوانسانی "پادیو" لهم دیارییه بهخشرهوی خواهنده، ههروهها ناولینانی "کارهبا" و "شهپوله کانی ههوا" - له راستیدا و به وینهی نمونه کهی پیشوو - بریتییه له دادانهوی په ردهی کوفراڼه و ناشکوری بهسهر ئهم نیعمهته خویایانده که له سهدان هزار تپهر دهبن. تنانهت گهواجیهتییه کی بڼی سنووره ئهو ماددی و گومړایانه تیي کهوتوون، به

رادهیهک که له ئەنجامدا دەیانگهیهنیتە تاوانیکی نەپراوەی ئەوتۆ که دوو چار و شایستەیی سزایەکی نەپراوەیان دەکات.

بەلێ بڕایانم!

ئەمڕۆ بە نیازی هەلەگیری و پێداچوونەوه، پەیمای "موناچات"ی سەرەتای کۆمەڵە پەیمای "سراج النور"م خویندەوه. بەلام لەبەر ئەوەی هیژی زەین و بیرم بە تەواوی لاواز بوو، ئەوا لە بەرامبەر ئەو راستییانەی پەیمای موناچاتەوه خۆم وەکو کەسیک دەبینی کە تازە هاتییتە دنیاوه، هەرچەندەش تەمەنم خۆی لە هەشتا ساڵ داوه. ئێتر ئەو پراھاتن و عادیەتە زانراوانە سەبارەت بە من نەبوون بە پەردە لە بەردەم بیر و تێڕاماندا..

بۆیە بە شەوقێکی تەواوەتی پەوه ئەو موناچاتەم خویندەوه و، بە فەزلی خواي گەورە سوودیکی گەلێ زۆرم لێ وەرگرت و هەستم کرد کە - بە راستی - پەیمایکی دەراسایە و، زانیم کە دۆژمنە شارراوە کاغان دەچن لە پشتی پەردەوه هەندێ کارمەندی پەسمی دەخەلەتێن لە پێناوی دەست بەسەرداگرتنی کۆمەڵە پەیمای "سراج النور"دا. بۆ ئەم کارەشیان ئەو باسەیی لەمەر دەجال دەکەن بە بیانوو کە لە کۆتاییە کەیدایە!

بەلام من لەو قەناعەتەدام کە هۆکەیی "پەیمای موناچات" بێت کە لە سەرەتاکەیدایە! بە وێنەی هیژشی مولحیدان بۆ سەر پەیمای "پراوەری لاوان" لەبەر باسی "سەرنجیکی یەکتاناسی لە وشەیی (هۆ)دا"!

سێهەم:

بڕایانم!

بە هەموو گیان و قەوارەیی خۆمان مژدەتان دەدەین کە ئیخلاسی تەواوەتی و، وەفای راستەقینە و گەرموگوڕ و، پشتگیری نەجوولی نیوان

قوتاییانی نورر به پشتیوانیی خوا - ههموو ئه موسیبه تانهی که له پرووی خزمه تی ئیمانوه دینه پیمان، ده گۆږن به چه نلین نیعمه تی گه وره .. به لئی، فتوحاتی نورر به په نهانی و نادیار به شیوه یه که گه شه ده کات و فراوان ده بیټ که له ئه ندیشه و حسابی که سدا نه بووه .

بۆ نمونه:

ئهو ان ناچار بوون که سه د لیره ی وهره قی بدهن به کرڤی ئه و ئۆتۆمبیلهی له ئیسپارته وه منی هینا بۆ ئهم دادگایه ی که لیږه (ئه سته مبول) ساز کراوه !

باوه ر بکه ن - براهام! - گهر دوو سه د لیره شم له گیرفانی خۆم ته نها بۆ ئه و ئه بنجامانه ی خزمه تی ئیمان خه رج بکرايه که لهم مه سه له یه وه سه ره هله ده ن و تابه تن به "راهه ری لاوان" وه، یان تابه تن به خودی خۆمه وه، ئه واهیشه تا ئه و بپه ره خه رج کراوه م له به رامبه ر ئه و ئه بنجامه مه زنا نه وه به که م ده زانی، چ جای ئه و ئه بنجامانه ی که په یوه ندی یان به سه رجه می قوتاییان و، ههموو خه لکی و، گشت مه سه له هه مه کی په کانه وه هه یه !

الباقی هو الباقی

برای نه خۆش و ئومیده واری دو عا کانتان

سه عیدی نوورسی

سەرئىچكى يەكتاناسى لە وشەى: (هۇ) دا

باسمە سبحانە

﴿وان من شيء إلا يسبح بحمده﴾

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

برا ئازىز و بەو ەفاكانم!

بە جۆرىكى كۆپىرى و لە گەشتىكى بىرەكى و ئەندىشەىيى و، لە كاتى
موتالا كۆردنى لاپەرەى "هەوا" تەنھا لە لایەنە ماددىيە كەيدا، سەرئىچكى
جوانى "يەكتايى" م لە وشەى "هۇ"ى: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ
أَحَدٌ﴾ دا يىنى. لەم سەرنجەو ە بۆم دەر كەوت كە پىنى "ئيمان" پىيەكى ئەو ەندە
ئاسانە كە پىويستە بگىرئە بەر، بە لام پىنى "گومرايى" و "هاو ەل پىياردان"
هيندە مەحال و گىروگرفتى تىدايە كە هىچ كەسنىك ناتوانىت يىگرئە بەر.
وا بە ئاماژەيەكى يە كجار كۆرت، ئەو سەرنجە جوان و درىژ و فراوانە
پروون دە كە مەو ە:

بەئى، دە كرىن مشتىك گىل (خاك) بىيت بە جىنى سەوزبوونى سەدان
گۆل و پروو ەك، گەريەك لە دواى يەك تىايدا پروينرىن. جا ئە گەر ئەم كارە بە
"سروش" و "هۆكارەكان" بسپىررىت، ئەوا دەيى سەدان، بگرە بە ئەندازەى
ژمارەى گۆلەكان، كارگەى بچووك لەو مشتە گلەدا بىن.. يان ەريەك لە
گەردىلەكانى ئەو مشتە گلە بىنا و پىنكەاتن و تايىبە تكارىيى ئەو گۆلە

جؤراو جؤرانه و ئەندام و کۆژەندامه زینده کانیان بزانیټ، واته خواوه‌نی زانستیکی گشتگیر و توانستیکی په‌های چه‌شنی زانست و توانستی خوا‌ی گه‌وره بیټ!

"هه‌وا" پش که په کیټکه له عهر شه‌ کانی فه‌رمان و ویستی خوا‌ی گه‌وره، به هه‌مان جؤره..

چونکه هه‌موو به‌شیک له به‌شه‌ کانی "هه‌وا" و "سروه" و "با" ته‌نانه‌ت ئەو هه‌وا یه‌ که له به‌شیکه‌ی که‌می هه‌ناسه‌ی مرۆفدا به‌ کاتی وشه‌ی: "هه‌و" ی زار دهر ده‌چیت، چه‌نده‌ها کار و فه‌رمانی له ژماره‌ به‌ ده‌ری له ئەستۆدایه و هه‌موو یشیان ئەنجام ده‌دات.

جا ئەگه‌ر ئەم کار و فه‌رمانانه به‌ "سروشټ" و "پیکه‌وت" و "هۆکاره‌ کان" ی بسپه‌رریت، ئەوا ده‌بی ئەو هه‌وا یه‌ یان چه‌نده‌ها مه‌ل به‌ ندی په‌خش و وه‌ر گرتنی به‌جوو کی تیدا بیټ به‌ هه‌ر چی ده‌نگ و گفتو گو‌ی برووسکه و ته‌له‌فۆن و را دیۆ و هه‌ر چی جؤری ده‌نگی قسه و گفتو گو له ژماره‌ به‌ ده‌ره‌ کانی دنیا هه‌ن و، ییشتوانیټ له یه‌ک کاتدا هه‌موو ئەو کار و فه‌رمانانه جی په‌جی بکات..

یان ئەو که‌مه هه‌وا یه‌ که له وشه‌ی "هه‌و" و گشت ته‌نۆلکه و به‌شیک له به‌شه‌ کانی و هه‌موو په‌کی له گه‌ردیله‌ کانی‌دا هه‌یه، به ئەندازه‌ی ژماره‌ی هه‌موو ئەوانه‌ی که له ته‌له‌فۆندا قسه ده‌ که‌ن و برووسکه جؤراو جؤره‌ کان لێ ده‌ده‌ن و به‌ را دیۆ کان و ته‌ و گو‌فتاریان به‌لاو ده‌ که‌ نه‌وه، به‌و ئەندازه‌یه خواوه‌نی که‌ سیتییه‌ معنه‌وی و توانا و قابیلییه‌ت بن و، ئنجا زمان و له‌هجه‌ی یه‌ک به‌ یه‌کیان بزانی و له هه‌مان کاتی‌شدا ئەو زمان و له‌هجه‌یه‌ فیزی گه‌ردیله‌ کانی تریش بکه‌ن تا کو ئەو و تانه به‌لاو بکه‌ نه‌وه و بیانگه‌یه‌ن!!

چونكه به شېكى ئىم حالەمان لە بەردەمدایە و بە چاودەیینین و، ھەموو تەنۆلكە و بەشەكانی ھەوا خواوەنی ئەو توانا و لیھاتن و قابیلیەتەن.

كەواتە ئەك تەنھایەك دانە مەحەل، بەلكو بە ئەندازەى ژمارەى گەردیلەكانى "ھەوا" مەحەل و گێروگرفتى لەژمارەبەدەر لە پێنى كوفرى ماددىیە سروشتیە كاندایە!

بەلام ئەگەر ئىم كارە بە دەستى بەدیھینەرى مەزن بپیرریت، ئەوا ئەو ھەوايە و ھەموو گەردیلەكانى دەبن بە سەربازى گوپرایەل و چاوەپێى وەرگرتنى فەرمان..

ئێ ئەو كاتە ھەموو گەردیلەكانى ھەوا، بە ئیزن و ھیزی بەدیھینەریان و، بە بۆنەى نېسبەتیان بۆ لای و پشت بەستیان پێى و، بەھۆى درەوشانەوھى كۆپرەى ھەورە تریشقە ئاسا و یەك لە دوای یەكى توانستى ئەو بەدیھینەریان و، بەوپەرى ئاسانی چەشنى ئەوھى كە یەك گەردیلەیان تەنھا یەك دانە لە فرمانەكانى جیبەجى بكات و، وەك ئاسانی وتنى وشەى "ھو" و ھاتوچۆى ھەوا لەو وشەیدا.. ئەو ھەوايە و ھەموو گەردیلەكانى، بەو پراوە و ئەندازەى سەرچەم كار و فرمانە ھەمەكى و جۆراوجۆرە لەژمارەبەدەرەكانى خۆیان جیبەجى دەكەن.

واتە ئەو كاتە "ھەوا" دەییت بە لاپەرەى كى فراوان بۆ نووسینە پێك و ئاوازە و لەژمارەبەدەرەكانى قەلەمى توانستى خەواى گەورە و، گەردیلەكانیش دەبن بە نووكى ئەو قەلەمە و، كارو فرمانى گەردیلەكانیش دەبن بە نوختەى نووسینەكانى قەلەمى توانستى خواوەند. لەبەر ئەو، ئەنجامدانى ھەموو كارەكانیان بە ئەندازەى ئەنجامدانى ھەلسو كەوتى تەنھا یەك دانە گەردیلەیان ئاسان دەییت.

هم پراستی‌یم به تمواوی و پروونی و به "عین‌الیقین" چاو پټکه‌موت، کاتی له گه‌شته فیکری به که‌مدا سیر و موتلای جیهان و لاپه‌ړه‌ی هوام ده‌کرد و، بیرم له ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ده‌کرده‌وه.

هم‌روه‌ها به "علم‌الیقین" زانیم که به‌لگه‌یه کی پروون له‌سهر "یه‌کتایی" خوی گه‌وره هم‌به له‌و نه‌خته هوایه‌ی که تیکه‌لی وشه‌ی "هُوَ" ده‌بیت، هم‌روه‌ک له‌واتا و ناماژه‌ی وشه‌ی "هُوَ" دا دره‌وشانه‌وه‌یه کی "ته‌نیایی" خواوه‌ند له‌وپه‌ړی پروونا‌کید او، به‌لگه‌یه کی "یه‌کتایی" له‌وپه‌ړی به‌هیزدا هم‌به. چونکه نیشانه‌ی: ناماژه‌ی په‌ها و نه‌زاتراو له‌پاناو (ضمیر) ی "هُوَ" دا هم‌به. واته‌نایا هو "هُوَ" په‌بۆ کئی ده‌گه‌رپته‌وه؟

تیر هو کاته‌تینگه‌یستم که بۆچی قورثانی پرووز و زیکرخوینان له‌مقامی "یه‌کتاناسی" دا هم وشه‌یه دوویات ده‌که‌نه‌وه.

به‌لئی، نه‌گهر که‌سیک یه‌وئیت په‌ک "خال" له‌شوینکی تایه‌تیی په‌ره‌کاغه‌زیکي سپیدا دابنیت، ده‌توانیت به‌وپه‌ړی لاسانی هم‌کاره‌ی نه‌نجام بدات..

به‌لام نه‌گهر داوای لئی بکریت له‌په‌ک کاتدا چه‌ندین "خال" له‌چه‌ند جئ‌یه‌کی جیا جیادا دابنیت، نه‌وا کاره‌که‌ئالوزی و گمرو‌گرفتی تی ده‌که‌وئیت و بۆی نه‌نجام نادریت.

که‌چی ده‌بینین زینده‌وه‌رپکی به‌چووک له‌ته‌نها په‌ک کاتدا کۆلی قورسی چه‌ندین کاروباری جیا‌جیا هه‌لده‌گریت، که‌ده‌بوو به‌مه‌رپساکه‌ی تیکه‌ل و پیکه‌ل بیوايه و، له‌گه‌ل هاتنه‌ده‌روه‌ی چه‌ندین وشه‌ی زور له‌په‌ک کاتدا و رزیشتیان به‌یه‌که‌وه بۆ ناو گوپکان، نه‌و رپسایه‌په‌رش و بلاو و په‌رته‌وازه بیوايه..

به لّام من به "عين اليقين" و به به لگه‌ی وشه‌ی "هُوَ" که بوو به کلیل و قیبله‌نمایه‌ک بۆم، بینیم که هه‌زاران خال و پیت و وشه‌ی جۆراو جۆر له‌سه‌ر هه‌موو به‌شیک له‌به‌شه‌کانی هه‌وا - که به‌بیر گه‌شتی تیدا ده‌که‌م - داده‌نرین، یاخود ده‌کرێ تیاپاندا دا‌بنرین. ته‌نانه‌ت ده‌گو‌نجی هه‌موو ته‌مانه‌ له‌ ته‌ستۆی ته‌نها یه‌ک گه‌ردیله‌ دا‌بنرین، بێ ته‌وه‌ی هه‌یج تیکه‌لی و تینه‌تکیش بوون و رێسا تیکچوو‌نیک رووبادات.

ده‌بێ ته‌وه‌ش بزانی که جگه‌ له‌م کارانه‌ی باسما‌ن کردن، ته‌م گه‌ردیله‌یه‌ی هه‌وا چه‌ندین کار و ته‌رکی زۆری تریش له‌هه‌مان کاتدا ته‌نجام ده‌دات و هه‌یج کاریکیانێ لێ تیک ناچیت و، چه‌نده‌ها کۆلی قورسی له‌سه‌ر شان داده‌نریت بێ ته‌وه‌ی هه‌یج جۆره‌ لاوازی و ته‌مه‌لی‌یه‌ک ده‌ربهریت..

ته‌وه‌تا هه‌میشه‌ رێسای خۆی ده‌پارێزیت و هه‌ر گیز نایبین له‌ ته‌نجامدانی کار و ته‌ر که جۆراو جۆره‌کانی سه‌رشانیدا که‌مه‌تر خه‌می بنوینیت، چونکه‌ هه‌زاران هه‌زار وشه‌ و ده‌نگی جیا‌جیا و جۆراو جۆر ده‌پۆنه‌ ناو ته‌و گه‌ردیلانه‌وه‌ و به‌هه‌مان جۆریش لێیان ده‌چه‌نه‌ ده‌ره‌وه‌، بێ ته‌وه‌ی تیکه‌لی یه‌کتر ببن و سه‌ر له‌یه‌کتر تیک بدهن. وه‌ک بلیی ته‌و گه‌ردیلانه‌ خاوه‌نی چه‌ندین گو‌نێ بیسه‌ری بچوو‌کی به‌ته‌ندازه‌ی خۆیان بن و، گه‌لی زما‌نی وردی بچوو‌کیان بپیت که‌له‌گه‌ل خۆیاندا له‌بار و شیاو بن و، له‌و رێیه‌وه‌ ته‌و وشانه‌ بچه‌ ناو ته‌و گو‌ییانه‌وه‌ و له‌و زما‌نه‌ وردانه‌ شه‌وه‌ ده‌ربچن.

سه‌ره‌پای ته‌م هه‌موو کاروباره‌ سه‌یرانه‌ش، هه‌موو گه‌ردیله‌یه‌ک و هه‌موو به‌شیک له‌به‌شه‌کانی "هه‌وا" به‌وپه‌ری سه‌ربه‌ستی ده‌جووتین و، به‌زما‌نی حال و له‌کاتی که‌یف و شادیی (جه‌زه‌ و حال) دا‌زیکری به‌دیته‌نری خۆیان ده‌که‌ن و به‌زما‌ن و شایه‌تیدانی ته‌و راستی‌یه‌ی ئیستا باسما‌ن کرد و پڕ به‌ده‌م: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ و ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ ده‌لین.

خو کاتي که زريان و په شه بای سهخت هه لده کات و، هه ور نه عره ته ی
 لني ده بته وه و، ناسمانيش به پرو ناکي هه وره برو و سکه ده دره وشينه وه.. نا
 له و کاته دا په وتی هه و ده گوریت و ده بی به چنده ها شه پولي تیکه لوی کهل،
 که چی له گهل نه وه شدا و به هیچ جور نیک پيسای گهر ديله کان له کاتي
 نه نجامدانی کار و باره کانپاندا تیک ناچیت و هیچ کاریک پنی جبه جی
 کردنی کاریکی تری لني ناگرت !!

هم راستی هم به "عين اليقين" بينی.

که واته ده بی (گهر کاری هه و به سروشت و هو کاره کان بسپيریت)
 هه موو گهر ديله بهک و هه موو به شیک له به شه کانی "هه و" خاوه نی زانست و
 دانست و ويست و هیزی په ها بیت و، توانا و دهسته لاتی ته وای به سهر
 گشت گهر ديله کانداهه بیت، تا کو بتوانیت هه و هه موو کار و فرمانه
 جور او جورانه به ته وای جبه جی بکات !!

خو دیاره هه مهش به نه ندازه ی ژماره ی گهر ديله کان به تال و مه حال و
 نه گونجاوه و، ته نانهت هیچ شهنیتانیکش شتی وای له دم ده ر ناچیت.

که واته شتیکی هه و په پری پروون و ناشکرا و به لگه نه ویسته و، ته نانهت به
 "حق اليقين" و "عين اليقين" و "علم اليقين" ده زانیت که:

هم لا په په یه ی "هه و" لا په په یه کی بگوره و، به دیه پنه ر به پنی زانستی
 په ها و به قه لیه می توانست و قه ده ری خو ی، چیی بویت تیایدا ده نو و سیّت و،
 به و په پری داناییه و قه لیه می خو ی تیّدا تاو ده دات.. هه و لا په په یه که وهک
 تابلویه کی کوزانه وه و تیانوو سین (لوح المحو و الإثبات) وایه بو کار و باره
 نوو سراوه کانی ناو "لوح المحفوظ" له ناو جیهانی پر له تالو گوری
 دنیا دا.

ههروهك "ههوا" بهم كاروباره سهرسوور پهتهرانهی كه باس كر ان بهلگهیه له سهه دره وشانهوهی "یه كتایی" خوای گهوره له كاتی ته بنجامدانی تنهها یهك دانه ئهركی سههشانیدا كه گواستهوهی دهنگه كانه و، له ههمان كاتیشدا مهحاله له ژماره بهدهره كانی "پئی گومرایی" پروون ده كاتهوه..

ههروهك ههوا ئهم كارانه ته بنجام ده دات، له ههمان كاتدا چه ندین كاروباری له وه پیری گرنگی و پێكوینكیدا و بئی هیچ تێكه له بوون و لسی تێكه چوونیکیش جیه جی ده كات، وهك: گواستهوهی مادده ناسكه كانی چه شنی كاره با و بكیش و پاتهر (الجازبة والدافعة) و پرووناکی.. له ههمان كاتیشدا دهرواته ناو پرووهك و گیانداره كانی شهوه له پئی ههنا سه دانیا نهوه و لهویش به وه پیری وردی و پێكوینکی چه ندین كاری سه بارهت به ژیا نی ئهوه پرووهك و زینده وه رانه جیه جی ده كات.. ههروهها له ههمان كاتدا ئهركی پیتاندنی پرووهك ده خاته ته ستۆیه وه.. چه ندهها كار و فرمانی تری بنه پره تی وهك ته مانه ته بنجام ده دات.

ته مانه به دلتیا ییه کی ته واته نی ده یچه سپینن كه "ههوا" هه رشیکی مه زنی وه هایه به فه رمان و ویستی مه زنی خوای گهوره ده جوولیتنه وه و، به "عین الیقین" ده یچه سپینت كه هه رگیز او هه رگیز هیچ گریمانیک له كایه دا نی یه بۆ ته وهی "پێكه وتی ككو كۆیر" و "هۆكاره به ره لا" و "مادده كۆله وار و بئی گیان و بئی ژیا نه كان" ده ستیا ن له و نووسینه بئی وینه یی ئه وه لا په ریه یی "ههوا" و له ته بنجامدانی كاره كانی دا هه بیته ..

بهمه ی پێشوو، تا راده ی "عین الیقین" قه ناعه تی ته و اوام پهیدا كرد و زانیم كه: هه موو یه كێك له گه ردیله كانی ههوا، به زمانی حا لی خو یان، هه رده م ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ و ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ ده لیتنه وه!

ه‌روهك بهم كليله - واته كليلی: "هو" - هم هم‌وو کاروباره سه‌یرانهم
تنها له ږووه ماددی‌یه که‌ی هوادا بیني، ټی‌کړای توخمی هوایش به گشتی
له بهرچاومدا وهك وشه‌ی "هو"ی لسی هات و، بوو به كليلیك بؤ جیهانی
مه‌عنا و میسال..

چونکه بوم دهرکه‌وت که جیهانی میسال^(١) وهك کامیرایه کی په کجار
م‌زن وایه، له یهك کاتدا چنده‌ها ویني له ژماره‌به‌ده‌ری هرچی ږوودای
دنیا ه‌یه ده‌گریت، بی‌ته‌وی‌ته‌و وینانه ټی‌که‌لی په کتر بېن، یان ټی‌کېچن و
ب‌الژوین. به ږاده‌یهك که هم جیهانی میساله چ‌ندین د‌م‌نی م‌زن و فراوانی
دواړوژی به ن‌ندازه‌ی هزاران هزار دنیای ټیدا کو ږووته‌وه، که چ‌ندین
بارود‌خی فانیی چ‌ند بوونه‌وه ریکی "فانی" و به‌ره‌می ژبانی کاتیی‌ته‌وان
له چ‌ندین د‌م‌ن و تابلوی ن‌مر و به‌رده‌وام و له به‌رده‌م‌ته‌هلی به‌هشت و
به‌خته‌وه‌ری ه‌میش‌یی و له چ‌نده‌ها پیشانگای ه‌تاهه‌تاییدا، پیشان ده‌دات.
بهم کاره‌ش ږووداوه‌کانی دنیا و یادداشت‌ه جوانه‌کانی ږا‌بور‌دوویان یاد
ده‌خاته‌وه.

به‌لگ‌ی بی‌گومانیش له‌س‌ر بوونی "لوح‌الم‌فوظ" و جیهانی میسال و
نمونه‌ی ب‌چ‌وو کی هم دوانه: هی‌زی ږا‌ریز‌کاری ناو که‌لله‌س‌ری مرؤف و
توانای ته‌ندیش‌ه‌یه‌تی..

چونکه هر چ‌ند هم دوانه ته‌وه‌نده ب‌چ‌وو ک‌ن جی‌ی تزوه خ‌ره‌ته‌له‌یه کیش
ناگرن، که‌چی کاره‌کانیان به‌ته‌واوی و بی‌ټی‌که‌ل بوون و لسی ټی‌ک‌چ‌وون و،
به‌وپ‌ږی ورده‌کاری و ږی‌کی جی‌به‌جی ده‌ک‌ن، به ږاده‌یهك که ده‌ل‌ینی
ه‌ریه‌که‌یان ک‌تیب‌خانه‌یه کی ږر له زانیاری و به‌لگ‌ه‌نام‌ه‌یان ټیدا‌یه.

(١) ل‌یره‌دا به کور‌تی باس‌ک‌را، چونکه بارود‌خی ده‌رو به‌رمان ده‌رف‌ه‌تم نادات له‌گ‌ه‌ل به‌لگ‌ه
گومان‌ږه‌کانیدا ږوونی بکه‌مه‌وه. (دانه‌ر)

ئەمەش بۆمان دەچەسپینیت کە ئەم دوو ھیزەى مرؤف، دوو غوونەى بچووکی "لوح المحفوظ" و "جیهانی میسال"ن.

بەم جۆرە و بە "علم اليقين" زانرا کە:

"هەوا" و "ئاو" بە تاییەت شلەى "مەنى"، کە دوو توخمى ئەوتۆن گەلى زياتر لە گل (خاک) دەبن بە بەلگە لەسەر بوونی خواى گەورە (وەك لە سەرەتای ئەم بابەتەو بەس کرا).. زانرا کە ئەم دووانە دوو لاپەرەى فراوانن قەلەمى توانست و دانست نووسینیکی دانایانە و پەوانیان تیدا دەنوسن و.. ویست و، قەلەمى قەدەر و، توانستی خواوەندیش تیااندا دەگەرین و دین و دەپۆن.

ئێژ دەست تیوەردانى "پێکەوت" و "ھیزی کتوکۆپەر" و "سروشت"ى کەر و "ھۆکار"ە بەربادە بێ گیانە کان لەو نووسینە پر لە داناییەدا، کاریکی سەد لە سەد مەحال و نەشیاو و نەگونجاو.

(پاشماوێ ئەم بایە لە کاتى ئیستادا نەنوسرا)!

ههزار ههزار سلاو بۆ ههموان

روانين بۆ به ديهنراواني خوا

(په راويزنکه بۆ په يامي كليلى جيهاني نوور)

پوژنيكيان له گهڼ دوو قوتايي نووري زانكودا به ئوتومبيل له سه فهرينكدا
بووين و له پني راډيوي ئوتومبيله كهوه، كه به هيچ په يوه ندي يه كي ته لي يوه
په يوه ست ني په، گويمان له ټاهه نكي يادي له دايكبووني پښه مبه ر ﷺ
ده گرت كه له شونينكي دوور ساز كرابوو.

به دوو قوتايي په زانكوم وت:

به لگه له سهر دهر كهوتني به ديهي و بي په رده ي "توانست" ي خوا له
"پروناكي" دا، به وينه ي دهر كهوتني "زيان" و "وجود"، ټمه ي خواره وه په:
ټه وهوا و پروناكي په معنه وي يه په كچار كه مه ي كه هينده ي سهر ي
نينز كيڅ ده بيت و له م ټاميره بچوو كه دايه، تنها وشه كاني ټم مه ولوروده
نه به وي يه وهر ناگريټ و پاشان بيانلته وه، به لكو له گهڼ ټمه شدا گوي له
هزاران وشه ده گريټ و به وينه ي بيستني ټم مه ولوروده نه به وي يه هم مو ټه
وشانه ي تريشمان به پروني به گويدا ده دات كه هزاران ئيستگاي جيهان
په خشي ده كن.

به و اتايه ي كه بچوو كترين بوونه وهر ي "جوزئي" ده بيت به گه وړه ترين
شتي "كوللي".

واته ئەم ھەوايە كجار كەمە بە ئەندازەى كارمەندى و ئەر كە كانى ھەواى دەوراندەورى گۆزى زەوى ئەرك و كار پادەپەرنىت. واتە بچوو كترىن شتى "جوزئى" ھىندەى گۆزى ھەواى دەوراندەورى زەوى "گەورە" دەيىت.

جا ئەگەر ئەم كارە بە درەوشانەوھى "توانستى خواوھند" دانەنرىت، ئەمە خورافەتئىكى ھىندە سەير سەرھەلەدەدات كە ھىندە شتانى دژ بە يە كى تىدا كۆبوونەتەوھ جىيان لە ھىچ ئەندىشەيە كدا نەيىتەوھ! چونكە گۆرپان و ھەلگەرانەوھى شتىك بۆ دژە كەى خۆى كارئىكى مەحالە، ئەى ئايا چۆن ئەم شتە جوزئىيەى كە بە ھەزاران پلە بچوو كە، بە ھەزاران جار دەيىت بە شتىكى گەورە و كوللى؟

ھەروھە چۆن ئەم بى گيانە دەستەوسانەى كە ھەست بە ھىچ شتىك ناكات، دەيىت بە خواوھن توانا و ھەست و ويست و پەى بردن؟
ديارە ئەمە خورافەتئىكە كە سەدان خورافەت و شتانى دژ بە يە كى بى وىنەى لە خۆدا ھەلگرتوھ!

بەو واتايەى كە ئەم كارە - بە ئاشكرا و بەلگەنەويستى - لە پنى تيارە كەوتنى "توانستى خواوھند" ھەو ئەنجام دەدرىت. ئەو شتەش كە ئەم درەوشانەوھ فراوانە لە ھەوادا بە گشتى دەنويىت، واتاي ئەم فەرموودە پەرۆزە روونى دەكاتەوھ كە دەفەرموئ:

"إِنَّ اللَّهَ مَلَكًا لَهُ أَرْبَعُونَ أَلْفَ رَأْسٍ، فِي كُلِّ رَأْسٍ أَرْبَعُونَ أَلْفَ لِسَانٍ، يَسْبِحُ أَرْبَعِينَ أَلْفَ تَسْبِيحَةً بِكُلِّ لِسَانٍ" ..

بەو واتايەى كە لە يەك چركەدا شەست و چوار ترليۆن تەسبيحات دەكات.

واتە ئەو ھەوايەى كە دەوراندەورى زەوىيى داوھ، بە وىنەى ئەم مەلائيكەتەيە.

به واتايه كى تر:

به نه نده زى ژماره ي ته سبيحاته كانى ئەم مه لائىكه ته وشه ي خاوين و جوان له سهر لاپه رهى هه وادا ده نوو سىت.

هه وای ده ورانده وری زه وى ده لىت: ئەم فه رموو ده پىرۆزه هه والى من و ئەو مه لائىكه ته را ده گه يه نيئ كه سه ره رشتى كار ه كانى منى له ئەستۆدايه. چونكه له نيوان هه موو وشه كانى مرۆف و دهنگه بى سنووره كانى تر دا، ئەم وشه خاوينانه به هه موو پىته كانيانه وه و بى هيج لى تىكچوونىك و به نه بره و دهنگى جياوازي قسه كهر، ده رۆنه ناو گوڤكانه وه، هه رچه ندهش ئەو وشانه له گه ل هه موو دهنگ و وشه كانى تر دا تىكه لى يه كۆرى بوون.

كه واته هه رگيز له توانادا نى يه ئەم كار هى كه به هه ست و شعور يكي كامل و هه مه كى ئەنجام ده درىت و ئه ر كى سه رشانى ته نها يه ك دانه گه رديله ي منه، بدرىته پا ل من يان هه ر هۆ كار يكي ترا

واته ته نها دره وشانه وه ي "توانستى ئەزه لىي خوا وه ند" ئەم كار ه ئەنجام ده دات، كه "ويست" و "زانست" يكي هه مه لايه نگرى له خۆ گرتو وه، دره وشانه وه يه كى گشتى يه هه موو شتىك ده گرپته وه، به هۆى دره وشانه وه ي "ئهحه ديهت" ي خوا وه ندپشه وه ئاماده و بينه ره له هه موو شوڤنىكدا.

زياتر له مليۆنه ها شا يه تيدهر مان له سهر ئەم راستى يه به ده سته وه يه، كه يه كىك له وانه "را دىؤ" يه.

ناوه رۆكى ئەو به را ور ده ي "وته ي دوا زده هم" كه له نيوان حيكمه تى قور ئان و فه لسه فه ي مرۆف دا ساز كرا وه، ئەمه ي خوا ره وه يه:

ئەو فه لسه فه يه ي كه مرۆف به ده ستى هينا وه، په رده ي عاده ت و پرا هاتن به سه ر موعجيزا تى توانست و كار ه ده را سا كانى ميه ره بانىي خوا ي گه وره دا ده داته وه، به لگه كانى "يه كا يى" و ئەو نيعمه ته مه زنا نهش نا يىنيئ كه له ژىر

په‌رده‌ی ئه‌و شته عاده‌تی‌يانه‌دا شارراونه‌ته‌وه و، ده‌ریان ناخات و رېنمایی خه‌لکی‌يان بۆ لا ناکات. له کاتێکدا که ئه‌گه‌ر هه‌ر شتیکی جوژی و تایه‌تی له ده‌ره‌وه‌ی کاره عاده‌تی‌یه‌کاندا بېنیت، پرویان تێده‌کات و بایه‌خیان پێ ده‌دات..

بۆ نمونه:

"فهلسهفه" موعجیزاتی توانستی خوای گه‌وره له به‌دییه‌نانی مرۆفی رېکوپێکدا نابینیت و بایه‌خی پێ نادات، که‌چی به‌ سه‌رسامی و سه‌رسوورمانه‌وه سه‌رنجی خه‌لکی بۆ لای مرۆفێک که دوو سه‌ریان سێ قاچی هه‌بێ پاده‌ کیشیت، که له ده‌ره‌وه‌ی یاسا گشتی‌یه‌که‌دان!

واته له ژێر په‌رده‌ی عاده‌تدا موعجیزاتی گشتی و هه‌مه‌کی خوای گه‌وره ده‌شارێته‌وه و، له هه‌مان کاتدا ئه‌و ماددانه‌ی که جوژین و له ئه‌رکی سه‌رشانیان لایان داوه، ده‌کات به‌ مایه‌ی په‌ندلێ و هه‌رگرتن و تێرمان!

هه‌روه‌ها - بۆ نمونه - ئه‌و موعجیزاتانه نابینیت که له "ژياندن"ی منالی مرۆف و بېججوی زنده‌وه‌رانداهه‌ن، به‌ئکو به‌ کارێکی ئاسایان داده‌نیت و بایه‌خیان پێ نادات..

به‌لام بایه‌خ به‌ باسی میروویه‌ک ده‌دات که له بنی ده‌ریادا له ده‌سته و تا‌قمه‌که‌ی خۆی به‌جێ ماوه و "ده‌ستی یارمه‌تی"ی پۆزیده‌ر گه‌لایه‌کی سه‌وزی به‌ هاناوه‌ ناردووه تا پێی بژی و، ئه‌م پرووداوه‌ش فرمیسکی به‌ چاوی راوچی‌یانی ماسیدا هێناوه و به‌ سه‌رسوورمانه‌وه لێی دواون! ته‌نانه‌ت له کاتی خۆیدا یه‌کیک له رۆژنامه‌کانی ئه‌مریکاش باسی کردووه.

که‌چی هه‌زاران هه‌زار موعجیزه‌ی پۆزیدانی وه‌ک ئه‌مه له بچوو‌کترین زنده‌وه‌ردا هه‌یه، چونکه شله‌مه‌نیی ژیان له مه‌مکی دایکانه‌وه بۆ ئه‌و وردیلانه هه‌لده‌قولیت. له گه‌ل ئه‌وه‌شدا فه‌لسه‌فه‌ی مرۆف ئه‌م موعجیزه‌ی

چا که کاری و میهره بانی یه ی خواوه ند نابینیت هه تا شو کری له سه ر پێشکەش بکات و باوه ر به پهروه ردگاری میهره بان بهیئت تا شو کرانه بژییری بۆ ده ربپیت.

بهم جوړه، حیکمه تی قورئانی پیرو ز ئه وه په رده ی عاده ت و پراها تته ده درپیت که به سه ر پرو ی بو ونه وه راندا دراوه و، گرو ی مرو ف به ره و ئه وه موعجیزاته هه مه کی و نیعمه ته گشتی یانه رینمایی ده کات که خوا ی گه وه به سه ر جه می بو ونه وه رانی به خشیون. ئیتر له م ری یه وه ئه وه بو ونه وه رانه پهروه ردگاری خو یان ده ناسن و، "حیکمه تی قورئان" یش بهم کاری خۆی هه موان به ره وه به ندایه تی کردنی هاو ده م له گه ل شو کرانه دا بۆ خوا ی گه وه، ده داته بهر.

که واته سه یرترین و نامۆترین هه له ی فه لسه فه ی مرو ف له مه ی خوا ره وه دا ده رده که ویت:

ئهم مرو فیه ی که "ویست" و "جوزئی ئیختیاری" یه که ی خۆی به شی کاریکی یه کجار پوا له تی و جوزئی وه "ئاخاوتن" ناکات و ناتوانیت ئهم کاره بۆ خۆی به دی بهیئت، به لکو هه ر هینده ی له توانا دایه که هه و ده کاته ژووره وه بۆ ناو شوینی ده رچوونی پسته کان و، ئیتر خوا ی گه وره ش له سه ر بناغه ی ئهم که سه به جوزئی یه ی به نده که ی و شه کان به دی ده هیئت و هه زاران نوسخه یان له هه وادا له بهر ده گریته وه ..

جا ئهم مرو فیه ی که تا ئهم راده یه ده ستی له "به دیه ینان" دا کورت و کوتایه، به ناو لێنانی "به دیه ینانی مرو ف" له موعجیزه یه کی هه مه کبی توانستی خوا وه ند، که هه موو هۆ کاره کانی گه ردوون له ئاستیدا ده سته وسان ده مینن، کاریکی هینده هه له ئه بنجام ده دات که هه ر که سیلک به ئه ندازه ی گه ردیله یه که هه ست و شه ووری بیئت په ی به و هه له یه ده بات.

بۆ نمونه:

مرۆفئىكى دەستەوسان، بەهزى ئىلھامىكى خواپىيەو، واتە بە جۆرە گىرابوونىكى دوغاي فيعلى و کردار، لە پى دۆزىنەوئى ئامىرى "رادىۆ" وە ياسايەكى خواپى - كە ھەزاران كارى دەراساي تىدايە - کردوو بەهزى سوودگەياندن بە گروى مرۆف. جا بزانه کارىكى چەندە ھەلەمە كە مرۆف بلىت:

(بەتئ، رادىۆ فلان داھىنەر بەدىي ھىناو.. فلان كەس ھىزى كارەباى دروست کردوو.. كەسانى تىش ھەن بۆ دروست کردنى ماددەبەك ھەول دەدەن كە شتانی ناو مىشكى مرۆف بخوینتەو)!

بەتئ، خواى گەورە جیهانى وەك مىوانخانەبەك بەدى ھىناو كە شاپانى مرۆف بىت و، ھەموو پىداوئىستى بەكانىشى تىدا بۆ ئامادە کردوو. ئىجا وەك جۆرە خواستىكى ئەم مىواندارىيە، لە ھەندئ سەردەم و پۆزگارد و لە ئەنجامى دوغاي فيعلى و کردەوئى مرۆفەو كە برىتى بەلە: توپۆپىنەو و گەپانى بەك لە دوای بەكى بىرەكانى مرۆف بە دوای راستى بەكاندا، ھەندئ نىعمەتى پى دەبەخشىت كە پىشتەر سەبارەت بەو پەنھان بوون.

جالە كاتىكدا كە پىوئىست بوو مرۆف بەرامبەر بەم نىعمەتەنە سوپاسى پىشكەش بە پەرورەدگارى خۆى بكردايە، كەچى خۆى دوو چارى كوفران و ناشكورى بەكى گەورە دەكات و لە بىرى دەچىت كە ئەم نىعمەتەى لە لاىەن خواوەندەو پى بەخشراو و، بە جۆرئىك بۆى دەپروائىت كە بەدىھاتوئى مرۆفئىكى ئاسايى و دەستەوسانى وەك خۆى بىت و، دەیداتە پال كارامەبى ئەو كەس! تەنەت لە بىرى كەسانى تىشيان دەباتەو كە ئەو نىعمەتەنە چەند كارىكى دەراساي چاكەكارى بەكى گشتىن و، بە "زانست" و "وئىست" و "مىھەربانى" و "ھەست و شعور" ھەو بە مرۆف بەخشراون، چونكە تەنھا

هۆکار و دمه‌نیکی ئه‌و چاکه‌کاری به‌ ده‌بینیت و، ئه‌و کاره‌ش به "پێکه‌وت" ی
 هه‌په‌مه‌کی و "سروشته‌" و "ماده‌ بێ گیانه‌کان" ده‌سپێریت!
 دیاره‌ ئه‌م کاره‌ش ده‌رگای نه‌زانی و نه‌فامیی په‌های لێ ده‌خاته سه‌رپشت
 که هه‌رگیز بۆ ئه‌م مروڤه‌ پێزلی گیراوه‌ ناشیت که له‌ جوانترین نرخ و پێزدا
 به‌دی هینراوه‌.

له‌به‌ر ئه‌وه، ده‌بێ به‌ روانینی "حه‌رفی" نه‌ک "ئیسمی" و به‌پێی ده‌ستووری:
 وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَدُلُّ عَلٰى اَنَّهُ وَاحِدٌ
 سه‌یری بوونه‌وه‌ران بکړیت، تاکو مروڤ به‌ جوړنکی راسته‌قینه‌ به‌ره‌و
 پله‌ و ئاستی شایسته‌ی ئاده‌میزاد به‌رز بیه‌وه!
 ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

* * *

شىكر دىنەھى مېژوۋى ژيانى دانە

باسمە سبحانە

براھىنى ھاورى و ئازىزم!

يەكەم:

پىرۇزبايى يادى مەولوودى نەبەۋى پىرۇز و سەر كەوتتەن لە كارە كانتاندا
لە دە كەين و، مۇدەي بلاۋبونەھى "پەيامە كانى نور" تان لە ناۋەندە كاندە
بە شىۋەھى كى كارىگەر و چاۋە پروان نە كراۋ دەدەينى و، بەم بۇنەھى
پىرۇزبايى ئاراستەي ھەموو قوتايىنى نور دە كەين.

دوۋھەم:

لەم شەۋە پىرۇزەدا خاتىرەھى كى بەھىز ھاتە دلمەۋە، كە بەم جۆرەي
خوارەھى:

بە بۇنەي نوۋسىنى ئەو كارە دەراسايانەي ژيانى سەئىدى كۆن و نۆي كە
قوتايىنى زانكۆي ئەستەمبۇل لە "مېژوۋى ژيان" مدا نوۋسىۋيانە، دوۋ دانە
پا و بىر و بۇچوون لە لاي خوينەرەن سەريان ھەلداۋە:

يەكەمىيان:

باۋەپباشى يەكەي ۋەك ھى ۋىلايەت و زۆر لە سەرۋى توانا و سنوۋرى
خۇمەۋە بۇ "ھاورپىئانمان" دروست بو.

دووهمیان:

گومان و دوودلی‌یه کیش، که هه‌زار جار له توانای من به‌دهره، له‌لای "نەیاران" و "هه‌لی فەلسەفە" پەیدا بوو. چونکه پێیان وابوو که زیره‌کی و ده‌هائێکی یه کجار ده‌راسا له مندا بێت. ته‌نانه‌ت هه‌ندێکیان که‌وتنه‌وه‌همی نه‌وه‌ی که سێحریکی یه کجار به‌هێز له ئارادا بێت!

له‌گه‌ڵی شوێندا چهند پرسیاریکم بهم واتیانه‌ی پیشوو ئاراسته‌کراو، داوایان لێ کردم که به‌ شیوه‌یه‌کی ماددی و معنه‌وی مه‌سه‌له‌که‌ پروون بکه‌مه‌وه.

وا منیش له‌ لایه‌نی خۆمه‌وه ناچار بووم، له‌به‌ر ئه‌و خاتیره‌یه‌ی که ته‌مشه‌و هاته‌ دل‌مه‌وه، حه‌قیقه‌تی‌ک پروون بکه‌مه‌وه که گه‌ڵی پیشه‌کی هه‌یه. پیشه‌کی یه‌که‌م:

تۆوی دره‌ختی سنه‌وبه‌ر، که قه‌باره‌که‌ی به‌ ته‌ندازه‌ی ده‌نکه‌ گه‌نێکه، ده‌بێت به‌هۆی پەیدا بوونی دره‌ختی‌کی گه‌وره‌ی سنه‌وبه‌ر. واته‌ توانستی خوای گه‌وره‌ ئه‌و دره‌خته‌ سه‌ر سوور هێنه‌ره‌ له‌و تۆوه‌ به‌دی ده‌هێنێت.. له‌وانه‌شه‌ ئه‌و تۆوه‌ جگه‌ له‌ پێژه‌ی یه‌که‌ له‌ ملیۆن هه‌یج به‌شێکی تری له‌و به‌ده‌یهێنانه‌دا نه‌بێت، چونکه‌ قه‌له‌می توانستی خوایی پێرستی‌کی معنه‌ویی ئه‌و دره‌خته‌ی له‌و تۆوه‌دا تۆمار کردوه.

جا ته‌گه‌ر ته‌م کاره‌ هی توانستی خوای گه‌وره‌ نه‌بێت، ده‌بی پر به‌ شارێکی گه‌وره‌ کارگه‌ی زۆر و زه‌به‌نده‌ بۆ به‌ده‌یهێنانی ئه‌و دره‌خته‌ هه‌بێت، تا‌کو ئه‌و دره‌خته‌ سنه‌وبه‌ره‌ به‌لق و په‌له‌کانیه‌وه‌ دروست بێت!

بهم‌ جوژه‌، یه‌کێک له‌ به‌لگه‌کانی مه‌زنی و توانستی خوای گه‌وره‌ له‌وه‌دایه‌ که له‌ شتیکی یه‌ کجار به‌جوو‌کی وه‌ک "تۆو" گه‌ڵی شتی مه‌زنی به‌ ته‌ندازه‌ی چیاکان به‌دی ده‌هێنێت.

جا به وینهی ئەم نمونەیه، وامن به نیازیکی خاویڤن و قەناعەتیکى تەواوی ئەوتۆ که هیچ خۆنەویستی و تەوازوئەیکى دەستکردی تێدانىیە، پراپدەگەیهەم کە:

خزمەتگوزارییەکانم و پرووداوەکانی ژیانم لە حوکمی "تۆو" یەکلەدان تاکو بێن بە سەرەتا و بنەمای خزمەتیکى ئیمانی مەزن. ئەوەتا چاودێریی خواى گەورە لەم سەردەم و پۆزگاردەدا درەختیکى بەرداری بە "پەيامەکانى نوور" - کە لە قورئانی پیرۆزەو سەرچاوەیان گرتووە - لەو تۆو پینگەیانداووە و بەخشبووە.

جا بۆ ئەوەی دنیای بێن، سوپەندتان بۆ دەخۆم و دەلیم:

هەرگیز من هیچ توانا و تایبەتکارییەکم لە خۆمدا شک نەدەبرد بۆ ئەو کارە دەراسایانەى کە بەسەر ژیاغدا هاتن. بۆیە هەرکاتى بێرم لى دەکردنەو، بۆ توانا و لیهااتنەکانى خۆم دەپوانى تووشى سەرسوڕمان دەبووم، تەنانەت هیچ لیهااتنیکیشم لە خۆمدا نەدەبینى بۆ بەرپێکردنى کاروبارەکانى ژيانى خۆم و پەپوەندىیەکانم بە کۆمەڵەو، چ جاي ئەوەى خواوەنى دەهەا و زیرەکی و ویلايەتى نااسایی!

بەئى، چەند حالەتیک لە منەو دەركەوتن کە سەرنجى خەلکىيان بۆ لا راکێشام، بەلام هەر هەموویان لە دەرهەوى وێست و ئیختیارى مندا بوون، کەچى بە چەشنیک پێش چاودەكەوتن کە وەك بلینى جۆریك بن لە راکێشانی سەرنجى خەلک بۆ لای من. لە راستیشدا لەو پروووەو بوون کە ئەو گومانە باشەى خەلکى بەرامبەر بە من هەیان بوو، بە درۆ نەخریتەو.

جالەبەر ئەوەى حیکمەتى ئەو نەدەزانى کە بۆچى من لە راستیدا بەو جۆرە نیم کە خەلکى بە گومانى باشى خۆیان بۆم دەپوانن و، بۆچى من هیچ سوودیکم بۆ دنیاى ئەو، کەچى خەلکیش پروویان تێکردووم و هەزار و یەك

ئەوێندەى پلەى خۆم بەرزتر بۆم دەروان. . لەبەر ئەوە، هەمیشە ئەم کارەم بە پێنجەوانەى ئەواوەتیی حەقیقەتەوێ دادەنا!

بەلام هەزار شوکر و سوپاس بۆ ئەو خواوەندە گەورەىەى کە بە چاکە و بەخششی خۆى لە پرۆژگارانی کۆتایی ژبانم و دواى بەسەرچوونی نزیکەى هەشتا سالی تەمەنم، شتیکی لە حیکمەتى ئەم کارە تیگەیاندم!

وا ئاماژە بۆ کەمێک لەو حیکمەتە دەکەم و، بە شیک لە نمونە زۆرەکانى پروون دەکەمەوێ:

نمونەى یەكەم:

بەپێى پێ و پەسەى قوتابخانە ئایینی یەکان، دەپێى مەزف لانی کەم ماوەى پازدە سال زانستە شەری یەکان بخوینیت، تاكو راستی یەکانی ئایین و زانستە ئیسلامی یەکان بەدەست بهێنیت و فێریان ببیت.

جالەو کاتانەدا، ئەك هەر تەنھا زێرەکی یەکی نا ئاسایی و هیژیکى مەعنەوى، بەئكو جگە لەوێ حالەتیکى سەرسوورپەنەریش لە سەعیدەوێ دەركەوت و سەری هەلدا، کە لە دەروەى بازنەى گشت توانا و لیھاتنەکانیەوێ بوو. چونکە تەنھا دواى چاویگێرانی بە ناو بابەتە سەرەتاییەکانى صرف و نەحوو لە ماوەى یەك دوو سالیگدا، ئەو حالەتە سەرسوورپەنەرە سەری هەلدا، وەك بلیى لە ماوەى سێ مانگدا نزیکەى پەنجا کتییى خویندبیت!

ئەوێبوو لەو ماوەیدا لە هەموویان تیگەبشت و ئیجازە و بەلگەنامەى ئەواو کردنیانی بەدەست هینا!

جا ئەم حالەتە، دواى شەست سال لە پروودانی، دەری خست کە:

تەفسیریك بۆ قورئانی پیرۆز پەیدا دەبیت و لە ماوەیەکی کەمى ئەوتۆدا کە لە چوار مانگ تیپەر ناکات هەموو زانستە ئیمانی یەکان دەستی خوینەری

دهخات و، ئەو "سەعید"ە لاوازەش کارمەند و خزمەتگوزاری ئەو تەفسیرە دەیت.

هەر لە دەماو دەمی ئەو بارودۆخەدا چەند واتایەك بە دلدا دەهاتن، وەك بێنی ئاماژەى غەیبى بن بۆ ئەوەى كە: پۆز گاریك دیتە پێشەو قوتابخانە ئایینیە كانی تیدا دەپوو كێنەو، ئیتر ناتوانریت نە لە پازدە ساڵ و نە لە یەك سالتیشدا زانستە ئیسلامیە كە دەست بخزین.

نمونه‌ی دووهم:

گفتوگۆ و موناوێزەى پۆز گارانى دێرنى "سەعید" كە هیشتا منال بوو لە گەل زانا بەرپز و پایە بەرزە كاندا.. هەروەها وەلامدانەوێ پراست و دروستى بۆ پر سيارە كانیان، بێ ئەوەى خۆى هیچ پر سيارك ئاراستەى ئەوان بكات، هەر چەندەش پر سيارە كانیان لە قورسەترى بابەت و مەسەلەدا هەلبێررا بون..

ئەم حالەتەى كە ئەو سا بە منەو پینرا، پر بە دەم دەلێم و دان بەو هەدا دەنێم كە هێ ئەو نەبوو خاوەنى زیرەكیەكی لە پرا دە بە دەریان توانا و لێهاتنێكى نا ئاسایی م. نەخیر هێ ئەو نەبوو، چونكە من ئەو كاتە هیشتا منالێكى بچوو و گێرۆ دەى زۆر دەردیسەرى بووم و، تازە دەستم دا بوو خوێندن و، بیرم پەرتەوازە و خۆیشم مایەى وروژاندنى مونا قەشەى خەلكى بووم.

كەواتە من هەر گێز ئەو م لە توانادا نەبوو كە وەلامى پر سيارى زانا پایە بەرزە كان بدەم، چونكە من هەر لەو كاتانەدا هەندى جار لە مونا قەشەى زانا بچوو كە كان و قوتاییانى بچوو كى زانستدا شكستم دەهینا و بەسەرمدا سەردە كەوتن!

لەبەر ئەوە، قەناعەتى ئەوا م هەبە بەوەى كە وەلامە پراست و دروستە كانی ئەو كاتەم هێ توانا و لێهاتنم و، لە زیرەكیى خۆمەو نەبوون.

خویشم ماوې حفتا سالی په بهق سهرم لهم دیاردهیه سوړ ما بوو. به لام وا ئیستا - به فز ل و به خشندهیی خوای گه وره - په کیك له حیکمه ته کانی نهو دیاردهیه تیگیشتم.

نهویش بریتی په لهماه خواره وه:

نهو زانستانه ی که له ناو قوتا بخانه ئایینی په کانداه خو پندرن - که وهك تئوی نهو زانستانه - دره ختیکی بهرداریان لی پی ده گات و، خزمه تگوزاری نهو دره ختهش گه لی حه سوود و نه یاری ده بیت..

جا هه روهك له سهرده مه کانی پیشوودا "له هلی سوننه ت" و "مو عته زیله" له دژی په کتر دهوان و بؤ هله وه شانده وه ی را و بؤ چونه کانی په کتری و سهر که وتیان به سهر نهو تر دا کتیبیان داده نا.. ده بوو - بهو پی په - خاوه ن مه شره ب و پهازه جیا جیا کانی موسلمانانی هم سهرده مهش په خنه یان له خزمه تگوزاری نهو دره خته - دره ختی نوور - بگرتا په، به تایه ت زانایانی ئاین، که چ له بهر مونا فسه و چ به هوی جیاوازی مه شره ب و چ له بهر نهو ی که "په یامه کانی نوور" گه لی جار ده ماریان دهو رووژنییت، چاوه پروان ده کرا په خنه یان ئاراسته بگردا په..

جا له کاتیکدا که ده بوو نه مه پرووی بدایه.. که چی خوای گه وره ویستی له سهر نهو بوو که به پیچه وانه ی هم عاده ته دیرینه په هم کاره بهر پی بکات! که واته هه زار و پهك جار شوکر و سوپاس بؤ خوای گه وره له سهر هم نیعمه ته مه زنه ی که به فزلی خوی به خشیی.

ئیستا من باوه ری ته و اوم به وه هیه که هوی نه نوو سینی هیچ کتیبیک له لاینه ی زانایانه وه بؤ په خنه گرتن له "په یامه کانی نوور"، وه لامدانه وه پراست و دروسته کانی نهو سالی "سه عیده بچکوله" په بؤ زانا مه زنه کانی سهرده می زووا چونکه وه لامه پراست و ته و اووه کانی نهو کاته ی سه عید غیره ت و

ئازاپه تی زانا یانی ئیستای به ئەندازە یەك خاوە کردەو ه كه خۆیان له قەرە ی
پەیمە كانی نوور نەدا و پروو بە پرووی نەبوو نەو ه! هەرچە نەدەش مەشرە بیان
له گەل ه ی پەیمە كانی نوور دا جیا یه و، گیانی مونا فەسه و غیرە تی
زانستیشیان له خۆدا هەلگرتو ه!

لەبەر ئەو ه، من لەو قەناعەتە تەواو ه دام كه ئەمە یە كینكە له حیکمه تە كانی
ئەو ه ی زانا یان پەخسە یان له پەیمە كانی نوور نە گرت. چونكە ئە گەر
پەخسە یان لێ بگرتایە، ئەوا دوژمنە پەنھانە كاغان و مولحیدان و
شوینكە و تووانیان پەخسە كە ی ئەوانیان دەقۆز تەو ه و، بە وێنە ی بەلگە و
بە هانە یە كی یە كجار گرن گ دەیانگرت بە دەستەو ه و، بۆ شكاندنی شان و
شكۆ ی "پەیمە كان" و "زانا یان" یش ینكەو ه بە کاریان دەهینا!

كەواتە سوپاسی نەپراو ه و بێ كۆتایی بۆ خوا ی گەورە، كه تەنانەت له
لایەن ئەو زانا پەسیمی یانە شەو ه كه پەیمە كان گەلێ جار قەسە ی بە جیئ تی
سەر و اندوون، هیچ بەرەنگاری و پەخسە یەك ئاراستە ی "پەیمە كانی نوور"
نە كران!

ئەو ونە ی سێ هەم:

هەرچە نەدە "سە عیدی كۆن" هەر له پۆژ گاران ی منالی یەو ه فەقیر حا ل و
باو كیشی دەستكورت و هەزار بوو، كه چی له گەل ئەو ه شدا سە دەقە و دیاری ی
له خەلكی وەر نە دە گرت. تەنانەت هەر نە پەتە توانی وەری بگرت، مە گەر له
بەرامبەر شتی كەو ه، هەرچە نەدەش لەو كاتانە دا تابلیتی مو حتاج بوو ..

هەر و هە ها هیچ كاتیك "سە عید" نە دە پۆشت بۆ وەر گرتنی "ئازووقە"، یان
- پێی بزانی ت - "زە كات" ی له هیچ كه سینك وەر نە گرتو ه، له كاتی كدا كه
داب و عادە تی ئەو سە ی كوردستان و ابو و ئازووقە ی قوتاییان له لایەن
خەلكە كەو ه دە درا و خەرجیشیان له زە كاتی ئەوان دا یین دە كرا ..

جا ئیستا قه‌ناعه‌تیکێ ته‌واوم هه‌یه به‌وه‌ی که حیکمه‌تی ئهم دیارده‌یه‌ی ژبانی "سه‌عیدی کۆن" بریتی‌یه له‌وه‌ی که:

له‌ دوا پرۆژه‌کانی ته‌مه‌ندا "په‌یامه‌کانی نوور" - که خزمه‌تیکێ به‌رز و بلند و ینگه‌ردن بۆ ئیمان و ئاخیره‌ت - نه‌که‌م به‌ هۆکار و پلێکانه‌یه‌ک بۆ ده‌ستکه‌وته‌کانی دنیا و، بیانوو‌یه‌ک بۆ ده‌ستخستنی به‌رژه‌وه‌ندی‌یه‌ که‌سی‌یه‌کان!

له‌به‌ر ئهم حیکمه‌ته‌یه‌ که ئهم حاله‌ته‌م پێ به‌خشره‌، که حاله‌تی نه‌فهره‌ت و دووره‌په‌ریزیمه‌ له‌و په‌فتاره‌ پێ زیانه‌ و ده‌ست نه‌گرتنه‌وه‌یه‌ له‌ خه‌لکی. ئه‌وه‌بوو من به‌ پۆزی مایه‌ی بژێویم و، ده‌ستکورتی و هه‌زاری سه‌خت و، گوزه‌رانی کوله‌مهرگی رازی بووم، تا‌کو ئه‌و ئیخلاسه‌ راسته‌قینه‌یه‌ نه‌شیوێت که هه‌ی‌ی راسته‌قینه‌ی په‌یامه‌کانی نووره‌!

هه‌روه‌ها هه‌ست ده‌که‌م که ئهم کاره‌ ئاماژه‌یه‌کی پر واته‌ی وه‌ک ئه‌مه‌ی خواره‌وه‌شی تێدا‌یه‌:

هه‌ر ئهم موحتاجی‌یه‌یه‌ که زانا‌پان ناچار ده‌کات نوقمی خه‌می ژبان و گوزه‌ران ببن، تا له‌ ئه‌نجامدا وایان لێ دێت ده‌سته‌لاتیان به‌سه‌ر خۆپاندا نامینێت و ژێرده‌ستی ئهم و ئه‌و ده‌بن! ئه‌وه‌نه‌ی چواره‌م:

له‌و کاته‌دا که "سه‌عیدی نوێ" له‌ پرۆژگارانێ پیریی خۆیدا هه‌ولێ ئه‌وه‌ ده‌دات به‌ ته‌واوی خۆی له‌ سیاسه‌ت و کاروباری دنیا دووره‌ په‌ریز بگرێت، که‌چی به‌ پێچه‌وانه‌ی هه‌موو یاسا و نه‌ریت و وێژدانێک و ته‌نانه‌ت به‌ پێچه‌وانه‌ی په‌فتاری مرۆیشه‌وه‌، ئه‌هلی دنیا به‌ درێژایی بیست و هه‌شت سالی په‌به‌قی، توند و تیژترین جۆره‌ چه‌په‌له‌کانی سته‌میان له‌ گه‌لدا نوانده‌...

له‌ ئه‌نجامی ئه‌مه‌شدا ئه‌و سه‌عیده‌ لاوازه‌ی که پێشتر ئازاری می‌شیکێ پێ هه‌لنده‌گیره‌، تالترین ئازار و سه‌خت‌ترین ده‌ردیسه‌ری ئه‌وانی به‌و ئارامه‌

مەزن و خۆراگرییە بێ وێنە قەبوول کرد کە خۆی گەورە لە بەرامبەر
ئازاری سووکایەتییە نابەجێ کانی ئەوان پێی بەخشیبوو..

خۆ ھەرچەندە خواوەنی میزاجیکی توورە و ھەستیکی ناسکە و، ھەر بە
سروشت ترسی تێدا نییە و، ئیمانیشی بە حەقیقەتی ئەوەی کە (ئەجەل ھەر
یە کێکە و ناگۆرێت) جورئەتییەکێ لەپارادە بە دەری داوەتیی.. کەچی ئارامی و
بێ دەنگییەکی لە بەرامبەر ئەو ھەموو ئازارانەووە نواند کە ئەوپەری مایەیی
ترس و ییمەن! تەنانەت دواي چەشتی ئەو ھەموو جۆرە ئازار و سووکایەتی
پێ کردنە خۆشحالی و شادمانی بە پۆچی بەخشان!

جا حیکمەتیکی ئەم دیاردەییە، وەك خۆم قەناعەتی تەواوم پێ کردووە،
بریتی بە ئەوەی:

پەیامە کانی نوور، کە تەفسیری راستییە ئیمانییە کانی قورئانی پیرۆزن،
بۆ ھیچ شتێکی تری جگە لە پەزامەندیی خۆی گەورە بە کار نەھێنێن!
چونکە "ئەھلی سیاسەت" شۆبەیی ئەوێان بلأو کردووە کە گوايا
"سەعید" ئایین لە پیناوی سیاسەتدا بە کار دەھێنێت، ئیتر بۆ ئەوەی ئایین
نەکرێت بە ئامرازێ سیاسەت "سەعید" بەند کرا و ئازار درا!

بەلام "قەدەری خۆی گەورە" لە ژێر پەردەیی ئەو فەرمانە سەمکارانەیی
ئەھلی سیاسەتدا چەند زللەییەکی سۆز و میھرەبانیی لە "سەعید" وەشاند،
تاكو ئەو "ئیخلاص"ە تێك نەدات کە لە "پەیامە کانی نوور" ھو بە دەستی
ھیناوە و، پێی وت:

(نە کە ی پەیامە کانی نوور - کە تەفسیری راستییە کانی ئیمان - بکەیت
بە ھۆ کارێک بۆ دەستخستنی سوودە کەسییە کانی خۆت، تەنانەت بۆ
کەمالاتە مەعنەوییە کانیشت.. ھەروەھا وریابە! ئەو پەیامانە نە کەیت بە
بیانویەك بۆ خۆدەرباز کردن لە بەلا و ئازار و زیانەکان، تاكو ئەو ئیخلاصە

راسته‌قینه‌یه‌ی که هیزی گه‌وره‌ی په‌یامه‌کانی نووره‌له‌هه‌موو که‌موکوورپی و ناته‌واوی‌یه‌ک پارێزراو بیٔ).

جا ئیستا من قه‌ناعه‌تی ته‌واوم به‌وه‌هه‌یه‌که‌ئه‌و زللا‌نه‌چه‌ند زلله‌یه‌کی میهره‌بانی بوون له‌لایه‌ن قه‌ده‌ری خواوه‌نده‌وه‌ئاراسته‌م کران. به‌لکو به‌ته‌واوی دلتیا بووم له‌وه‌ی که‌هه‌رکات به‌ته‌نها بۆ کاروباری دوا‌پوژی خۆم لێ بېژم، ته‌نها سه‌رقالی په‌رسته‌شه‌تایه‌تی‌یه‌کانی خۆم بېم، واز له‌خزمه‌ت‌گوزاری‌یه‌کاتم بۆ په‌یامه‌کانی نوور به‌ینم، یه‌کسه‌ر - له‌م کاته‌دا - ته‌هللی دنیا خۆیام به‌سه‌ردا زāl ده‌که‌ن و ئازار و ئه‌شکه‌نجم ده‌ده‌ن!

پروونکرده‌وه‌ی ئهم نمونه‌ی چواره‌مه‌به‌دوا نامه‌م ده‌سه‌پژم که‌به‌ناوێشانی: (هه‌ر ته‌نها حه‌قیقه‌ته‌که‌ده‌دوێت) و^(١) تايه‌ته‌به‌پروونکرده‌وه‌ی هۆی ته‌وه‌ی که‌ته‌هللی سیاسه‌ت له‌به‌ر ئه‌وه‌"سه‌عید" ده‌خه‌نه‌به‌ندیخانه‌کانه‌وه‌تا‌کو نه‌هێلن ئایین بۆ کاروباری سیاسه‌ت بقوژیته‌وه‌و، سه‌عیدیش حیکمه‌تی ئهم کاره‌تیگه‌یشتوو که‌بریتی‌یه‌له‌چه‌ند زلله‌یه‌کی میهره‌بانانه‌ی"قه‌ده‌ری خوای گه‌وره‌". ئیتر دوا‌ی ته‌وه‌چاو‌پۆشیی له‌وان کردوو، له‌حیکمه‌تی ئه‌و ئارام‌گرتن و خۆ‌پرا‌گری‌یه‌له‌پرا‌ده‌به‌ده‌ره‌ش تیگه‌یشتوو که‌خوای گه‌وره‌پێی به‌خشیوه‌.

نمونه‌ی پێنجه‌م:

ئهم سه‌عیده‌هه‌ژاره‌هه‌رچه‌ند پێو‌یستی‌یه‌کی له‌پرا‌ده‌به‌ده‌ری به‌نوسین و خه‌ت خۆشی هه‌بوو، چونکه‌وا ماوه‌ی حه‌فتا سا‌له‌به‌و کاره‌وه‌سه‌رقاله‌و، هه‌ندێ جار ناچاره‌پوژانه‌دووسه‌د لاپه‌ره‌بخوینیته‌وه‌و هه‌له‌کانیان راست بکاته‌وه‌.. که‌چی له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا هه‌نده‌شاره‌زای نووسین و خه‌ت نی‌یه‌که‌منالێکی زیره‌کی ده‌سالی له‌ماوه‌ی ده‌پوژدا فی‌ری ده‌بیٔ!

(١) پروانه: (پاشه‌نده‌کان) لاپه‌ره: (٥٢٤-٥٢٩). (وه‌رگێز)

ئەم كارە - لە راستیدا - جیئى سەرسوورمانە! چونكە سەعید بە تەواوی لە توانا و لیھاتنەكان بى بەھرە نەبوو. جگە لەوێش، براكانى ھەموویان خەتیان خۆشە و بە باشى و جوانى دەنوسن.

وائیستاقەناعەتیكى تەواوم پەیدا کردوو بەوێى كە حیکمەتى مانەووم بە "نیمچە نەخویندەوار" - لەبەر خەت ناخۆشیم - لەم ماوە دوور و درێژەى تەمەندا، سەربارى ئەو ھەموو پیوستى یەشم بە نووسین و خەت خۆشى، ئەوێە كە:

پۆژگار و زەمانىك دیتە پش كە ھیز و توانا و بەھرە كەسى و جوزئى یەكان ناتوان بەرەنگارى ھێرشى دوژمنە سامناكەكان ببنەو.

لەو پۆژگارەدا "سەعید" بەو پەرى گەرموگورى بە دواى كەسانىكدە دەگەرێت كە بەھرەى خەت خۆشى یان ھەبێت، تاكو لەگەڵ خۆى لە خزمەتىكى گشتى و ھەمەكى و بەھیزدا بەشداریان بكات و، پێكەو ھەزاران پینوس پێك بەینن كە ئەو خزمەتە كەسى و جوزئى یە بگۆرن بە خزمەتىكى ھەمەكى و گشتى و بەھیز. چونكە ھەموویان - بە وێنەى كۆبوونەوێى ھەوا و پووناكى و ئاو - لە دەورى ئەو "تۆو" كۆدەبنەو و یارمەتیی ئەو درەختە مەعنەوێى یە دەدەن.

ئەنجا جگە لەم حیکمەتە، حیکمەتىكى تر لەم كارەدا ھەبە و مەزوف بەرەو خزمەتى ئیمان دەداتەبەر، ئەویش بریتى یە لە تواندەنەوێى خۆیستى یە كەى لەناو ھەوزى بەبیت و پڕۆزى كۆمەلدا، بە وێنەى تواندەنەوێى قالبى سەھۆل لەناو ئاودا. تاكو ئیخلاسى راستەقینە و بێگەرد بەدەست بەینیت. ئەمەش حیکمەتىكى ترە و بۆ خزمەتى ئیمان دەمانداتەبەر.

الباقى هو الباقى

سەعیدى نوورسى

پیرستی بابت تکان

لاپەرە

بابەت

٤	تېببىي يەك
٥	هەندى لە واتاكانى تەحيات
١٨	هەموو شتەك نيشانەى لەسەر بەدبەيئەت تېدايە
٢٦	هۆكارە كان چين؟
٣٠	ئىعجاز لە شتانى ئاسايى و لە گەل راھاتوودا
٣٦	سەرنجىكى "پەكتاناسى" لە وشەى: (هۆ) دا
٤٥	رواين بۆ بەدبەيئەت راوانى خواى گەورە
٥٢	شىكردنەرەى مېژووى ژيانى دانەر

* * *

مفتاح لعالم النور

فصول مستتلة من (كليات رسائل النور) التي ألفها:

الأستاذ بديع الزمان سعيد النورسي

ترجمها من التركية إلى العربية:

الأستاذ إحسان قاسم الصالحى

نقلها من العربية إلى اللغة الكردية:

فاروق رسول يحى

الطبعة الأولى - بيروت

١٤٣٣هـ / ٢٠١٢م

